

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeustradenomi

Taru Lehkonen

CITES-SOPIMUS JA CITES-LAJIEN SALAKULJE- TUSTAPAUKSET SUOMESSA VUOSINA 2007– 2010

Opinnäytetyö 2011

TIIVISTELMÄ

Taru Lehkonen

CITES-sopimus ja CITES-lajien salakuljetustapaukset Suomessa vuosina 2007–2010, 50 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu, Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Oikeustradenomin suuntautumisvaihtoehto

Opinnäytetyö 2011

Ohjaaja: Yliopettaja Marjut Heikkilä

Opinnäytetyön aiheena oli kansainvälinen luonnonsuojelusopimus eli CITES-sopimus (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora). Tämän valtioiden välillä solmittavan sopimuksen avulla pyritään pitämään luonnonvaraisilla kasvi- ja eläinlajeilla käytävä kauppa sellaisella tasolla, joka ei uhkaa lajien olemassaoloa.

Yhdeksi maailman suurimmaksi laittoman kaupan muodoksi on muodostunut uhanalaisilla eläimillä ja kasveilla käytävä salakauppa. Vaikka tässä salakaupassa ja salakuljetuksessa pyörivät isot rahat, eivät rangaistukset ole pysyneet kehityksen perässä. Tämän seurauksena myös järjestäytynyt rikollisuus on osin suuntautunut huume- ja asekaupasta riskittömämpään ja rahakkaaseen laittomaan eläin- ja kasvikauppaan. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää onko tämä enemmän kansainvälisenä rikollisuuden muotona pidetty eläimien ja kasvien laitton salakauppa levinnyt myös Suomeen.

Opinnäytetyön teoriaosassa selvitettiin CITES-sopimuksen syntyä, toimintatapa ja sääntelyä. Lisäksi keskityttiin Euroopan unionin CITES-asetukseen ja muuhun asiaan liittyvään unionin omaan lainsäädäntöön, joka sitoo kaikkia EU:n jäsenvaltioita.

Työn tutkimusosassa tarkasteltiin minkälaisia luonnonsuojelurikoksia sekä rikkomuksia CITES-lajeihin liittyen on Suomessa esiintynyt vuosina 2007–2010. Tässä opinnäytetyössä keskityttiin vain maahantuonnin yhteydessä havaittuihin rikoksiin ja rikkomuksiin. Tiedot näistä rikoksista ja rikkomuksista on saatu poliisin tietojärjestelmästä.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, ettei minkäänlaisia viittauksia järjestäytyneen rikollisuuden mukanaolosta kansallisissa CITES-salakuljetustapauksissa ole havaittavissa. Jutut ovat valtaosaltaan melko pieni-
muotoisia ja yksityisten henkilöiden tekemiä.

Asiasanat: CITES, CITES-sopimus, luonnonsuojelu, salakuljetus

ABSTRACT

Taru Lehkonen

The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora and Smuggling Cases of "CITES" Species in Finland 2007- 2010

50 pages, 1 appendix

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Degree Programme in Business Administration

Specialization in Corporate and Business Law

Bachelor's Thesis 2011

Instructor: Principal Lecturer Marjut Heikkilä

The subject matter of this thesis is the international nature conservation treaty, the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES). This convention which is made in agreement between countries, is trying to keep the trade of wild fauna and flora at such a level that will not endanger the existence of these species.

One of the largest illegal trade forms has become the business of selling endangered fauna and flora. Although the money involved in this trafficking and smuggling is substantial, the punishments have not kept up in this development. As a result, organized crime has also become in this less risky and affluent illegal trade of wild fauna and flora. The purpose of this thesis is to find out if this form of international crime in the illegal trade of wild fauna and flora has also expanded to Finland.

The theory part of the thesis explains development of CITES along with its procedures and regulations. Also, the CITES statutes and other related legislation in the European Union, by which all member states of the European Union are bound, were explored.

The empirical part of the thesis determined what kinds of nature conservation crimes and offences relate to CITES-protected species had been recorded in Finland during the years 2007-2010. This study deals only with those incidences related to import violations, and the data were gathered from police records.

In light of the results found, this study can state that there was no evidence of the involvement organized crime in Finland's national CITES smuggling cases. The majority of these cases are fairly modest and involved individuals rather than groups.

Keywords: CITES, Nature Conservation, Smuggling

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
1.1 Perusteluja Suomessa kiinnijääneiden CITES-lajien salakuljetustapausten tutkimiselle	7
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset.....	8
1.3 Tutkimuksessa käytettävä menetelmä.....	9
2 KANSAINVÄLINEN LUONNONSUOJELU CITES-SOPIMUKSEN AVULLA .	10
2.1 CITES-sopimus.....	11
2.2 CITES-lainsäädännön tavoitteet	12
2.3 CITES-sopimuksen historia	13
2.4 CITES-sopimuksen hallinto	14
2.5 Sopimuksen lajiliitteet	16
2.6 Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö.....	17
2.7 Käytännön keinoja CITES-sopimuksen toteutumiseen	17
3 UHANALAISUUS MAAILMALLA.....	18
3.1 Luonnontuotteet elinkeinona.....	18
3.3 Esimerkki laittomasta kaupasta ja sen seurauksista.....	21
4 UHANALAISTEN LAJIEN KAUPPA SUOMESSA.....	23
4.1 Miten välttää CITES-tuotteet?.....	23
4.2 Ulkomaanmatkojen hankinnat	24
5 CITES-LUPAMENETTELY EU:SSA	26
5.1 Lajinsuojelun säännökset Euroopan unionissa	26
5.2 Onko kysymyksessä CITES-laji?	28
5.3 Erilaisia lupia – mitä niistä tarvitaan?.....	29
5.3.1 A- ja B-liitteen yksilön tuonti EU:n alueelle	29
5.3.2 A- ja B-liitteen yksilön vienti (tai jälleenvienti) EU:n ulkopuolelle	30
5.3.3 CITES-monikertaluvat.....	30
5.3.4 C- ja D-liitteen yksilön tuonti EU:n alueelle	31
5.3.5 C- ja D-liitteen yksilön vienti (jälleenvienti) EU:n ulkopuolelle.....	31
5.3.6 EU-todistus	32
5.4 CITES-lupien myöntämisen aikataulu ja voimassaolo	32
6 LAINSÄÄDÄNTÖ	34
6.1 Viranomaiset.....	34

6.2 CITES-sopimus.....	34
6.3 CITES-lainsäädäntö EU:ssa	35
6.4 EU:n CITES-asetusten toimeenpano Suomessa.....	35
7 REKISTERIN KERTOMAA	36
7.1 Yleinen tarkastelu	36
7.2 Tutkimuksen luonne.....	37
7.3 Yleistä tapauksista.....	37
7.4 Tapauskuvauksia luonnonsuojelurikoksista	40
7.5 Tapauskuvauksia luonnonsuojelurikkomuksista	41
8 PÄÄTELMÄT.....	45
LÄHTEET	49
LIITTEET	
Liite 1 lista CITES-sopimuksen allekirjoittajamaista	

LYHENTEET JA KÄSITTEET

CITES-SOPIMUS	Kansainvälinen luonnonsuojelusopimus
COP	CITES osapuolten kokous
EU	Euroopan unioni
INTERPOL	Kansainvälinen rikospoliisijärjestö
IUCN	Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto
KOLMAS MAA	Euroopan unionin ulkopuolinen maa
TRAFFIC	Puolueeton kansainvälinen järjestö, joka toimii luonnonsuojelun edistämiseksi
WCO	Maailman tullijärjestö
WWF	Maailman luonnonsäätiö
VIHREÄ LINJA	Ei tullattavaa kaista
PUNAINEN LINJA	Tullattavaa kaista

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on kansainvälinen yleissopimus, jolla säädellään uhanalaisten eläinten ja kasvien kansainvälistä kauppaa. CITES-sopimus (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) suunniteltiin ja luotiin Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) aloitteesta. Sopimus allekirjoitettiin ensimmäisen kerran 1973 Washingtonissa Yhdysvalloissa ja se astui kansainvälisesti voimaan ensimmäisten allekirjoittajamaiden myötä heinäkuussa vuonna 1975. Suomi tuli sopimukseen mukaan elokuussa vuonna 1976. Alkuperäisiä sopimusosapuolia oli 80, mutta vuoden 2009 huhtikuussa sopimusosapuolia oli jo 175 kappaletta. Virallinen lista sopimusosapuolista on liitteessä 1. (Henkensä kaupalla-raportti, 7)

Sopimuksella pyritään pitämään luonnonvaraisilla kasvi- ja eläinyksilöillä käytävä, kansainväliset rajat ylittävä, kauppa sellaisella tasolla, joka ei uhkaa näiden lajien säilymistä ja elinkelpoisuutta. Kyseessä on siis luonnonsuojelusopimus.

Edellä mainitun sopimuksen ohella tutkittiin Suomessa paljastuneita CITES-lajien salakuljetustapauksia. Salakuljetustapaukset ovat vuosilta 2007–2010 ja kysymyksessä on nimenomaan Suomessa maahantuonnin yhteydessä kiinni jääneet tapaukset, jotka ovat täyttäneet joko luonnonsuojelurikkomuksen tai luonnonsuojelurikkomuksen tunnusmerkistön CITES-sopimusta rikkoen.

1.1 Perusteluja Suomessa kiinnijääneiden CITES-lajien salakuljetustapauksien tutkimiselle

Tutkimuksen aihe on hyvin perusteltavissa ja varsin mielenkiintoinen, koska kansainvälinen trendi on, että uhanalaisilla eläimillä ja kasveilla sekä niiden osilla tehdään valtavasti laitonta kauppaa. Eläinten ja kasvien salakuljetus ja sala-kauppa on nykyään yksi mailman suurimpia laittoman kaupan muotoja.

Tällaisessa laittomassa kaupankäynnissä liikkuu paljon rahaa. On arvioitu, että kyseinen kaupankäynti olisi jopa tuottoisampaa kuin huumekauppa. Silti rangaistukset ovat vain murto-osia siitä, mitä huumeiden salakuljetuksesta tai muusta huumerikollisuudesta kiinnijääneille tuomittaisiin. Uhanalaisilla lajeilla käytävä kauppa onkin kasvussa osittain myös sen takia, että rikolliset siirtyvät riskialttiista huumekaupasta riskittömämpään uhanalaisten lajien salakauppaan. (Henkensä kaupalla-raportti, 2)

Oma mielenkiintoni aiheen tutkimiselle on herännyt niiden kymmenen vuoden aikana, joina olen työskennellyt tullissa. Tullin tehtäviin ja toimintavaltuuksiin Suomessa kuuluu toimia valvovana viranomaisena CITES-asioissa yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa. Tässä valvovan viranomaisen roolissa olen usein törmännyt erilaisiin tapauksiin, jotka ovat liittyneet tavalla tai toisella CITES-sääntelyyn. Kaikista suurimmista ja röyhkeimmistä tapauksista olen kuitenkin saanut lukea vain lehdistä tai kuullut kursseilla. Yhteistä näille mittaluokassaan isommille jutuille on se, että ne ovat kaikki tapahtuneet jossain toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmansissa maissa, eli maissa, jotka eivät kuulu Euroopan unioniin. Suomessa on toistaiseksi saatu olla melko rauhassa tältä kasvavalta ja rahakkaalta rikollisuuden muodolta, vai onko tämä olettaus vain harhaa ja täysin väärä mielikuva. Tällä opinnäytetyöllä haetaan vastausta nimenomaan tähän kysymykseen.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Työn tutkimusosassa tarkastellaan, minkälaisia luonnonsuojelurikoksia sekä rikkomuksia, (määritelmät jäljempänä), CITES-lajeihin liittyen on Suomessa jäänyt kiinni vuosina 2007–2010. Tutkimuksessa keskitytään vain maahantuonnin yhteydessä havaittuihin rikoksiin ja rikkomuksiin. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät siis sekä vientiin että kauttakulkuun liittyvät tapaukset sekä luonnollisesti ne lukuisat tapaukset, jotka eivät ole koskaan kiinni jääneetkään. Mikään sihtihän ei suodata sataprosenttisesti, eikä valvonta rajallakaan kohdistu kaikkeen liikennevirtaan. Henkilö- ja tavaraliikenne on sen verran vilkasta, että tarkastukset voidaan kohdistaa vain tiettyyn osaan tavara- ja ihmismassasta.

Ihmiset eivät usein edes ymmärrä sitä mahdollisuutta, että he saattavat syyllistyä luonnonsuojelurikkomukseen tai -rikokseen tuodessaan matkamuisia ulkomailta. Esimerkiksi monet kaukokohteissa myytävistä matkamuisista ovat laadultaan sellaisia, että ne kuuluvat CITES-sopimuksen sääntelyn piiriin. Tällaisia ovat esimerkiksi tuotteet, jotka on valmistettu jonkin CITES-lajin osasta, kuten alligaattorin nahasta tehty vyö, kukkaro tai laukku ja näin ollen tuotteiden tuominen Suomeen on kiellettyä ilman asianmukaisia lupia.

Tämä tietenkin tuo tullessaan eräänlaisen tutkimusongelman, koska tutkimuksen otanta koskee vain kiinnijääneitä tapauksia. Ainahan voi olla niin, että ne kaikista suurimmat ja vakavimmat tapaukset eivät ole jääneet kiinni ja näin ollen tutkimuksen tulos voikin olla täysin päinvastainen kuin mitä tilanne päivänvalossa olisi oikeasti. Selvää ainakin on se, että valtaosa näistä turistien matkamuisista, jotka kuuluvat CITES-sääntelyn alaisuuteen, eivät jää tilastoihin. Koska tullitarkastukseen voidaan ottaa vain rajallinen määrä ihmismassasta, eivät luonnollisesti kaikki CITES-yksilötkään päädy takavarikoiduiksi. Profiloititaidoistakaan ei välttämättä ole mitään hyötyä, koska henkilö ei käyttäydy hermostuneesti ja jännittä maahan saapumisesta ja vihreän kaistan kävelemistä, jos hän ei tiedä kuljettavansa lainvastaista tuotetta.

Laiton kauppa uhanalaisilla kasveilla ja eläimillä uhkaa aiheuttaa monien lajien sukupuuttoon kuoleminen ja epäilemättä näin on voinut jo käydäkin joidenkin lajien kohdalla. On varsin mielenkiintoista selvittää, onko tämä aikaisemmin enemmänkin kansainvälinen rikollisuuden muoto leviämässä tai jo levinnyt Suomeen. Jos viitteitä ammattimaisesta toiminnasta on tutkimuksessa havaittavissa, seuraava kysymys on tietenkin se, kuinka laajalta toiminta vaikuttaa, vai olisiko kysymys kuitenkin enemmän yksittäistapauksesta.

1.3 Tutkimuksessa käytettävä menetelmä

Tämän opinnäytetyön aihe on siis CITES-sopimus ja CITES-lajien salakuljetustapaukset Suomessa vuosina 2007–2010. Materiaali on otettu Poliisin tietojär-

jestelmä Patjasta heinäkuun 2010 alussa, eli tutkimukseen on otettu mukaan vielä tapaukset kesäkuulta 2010.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää minkälaisia ja -tyyppisiä salakuljetustapauksia Suomessa on ilmennyt. Onko niissä viitteitä mahdollisesti ammattimaisesta rikollisuudesta vai ovatko tapaukset enemmänkin juuri näitä turistien matkamuisto tyyllisiä tapauksia? Minkälainen rooli taas on nykyään räjähdysmäisesti kasvavalla internetkaupalla? Kuinka paljon CITES-säännösten alaista tavaraa Suomeen saapuu suoraan postitse? Tämän tavoitteen edellyttämänä tutkimusmenetelmänä käytän kvantitatiivista, eli määrällistä ja tilastollista tutkimusta.

2 KANSAINVÄLINEN LUONNONSUOJELU CITES-SOPIMUKSEN AVULLA

Kansainväliset luonnonsuojelulliset ongelmat edellyttävät riittävän suuria ja kansainvälisiä ratkaisuja. Luonnonvaraisilla eläimillä ja kasveilla käytävä kauppa on todella kirjavaa. Kaupankäynnin kohteena ovat mitä moninaisimmat tuotteet kuten ruokatarvikkeet, erikoisherkut, koriste-esineet, matkamuistot, lemmikkieläimet, koristekasvit, kosmetiikka, lääkevalmisteet, statussymbolit ja taikakalut. Lista vain jatkuu ja päivittyä sitä mukaa kun uusille tuotteille muodostuu kysyntää. Koska luonnonvaraisten eläinten ja kasvien kauppaa käydään myös yli valtiorajojen, on kaupan sääntely edellytys kansainväliselle yhteistyölle. Vain näin voidaan edes yrittää varmistaa, ettei CITES-yksilöillä käytävä kauppa vaaranna lajien olemassaoloa. CITES-sopimus on aikoinaan luotu juuri tällaisen yhteistyön hengessä. (Henkensä kaupalla-raportti, 4, Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa, 8)

Kansainvälisen kaupan sääntelylle on luotu vahva ja laaja oikeuspohja CITES-sopimuksella, koska CITES-sopimuksen allekirjoittajamaiden on toimeenpantava sopimuksen määräykset yhtenevästi. Sopimuksen osapuolten on säädettävä kansallisella lainsäädännöllä rikkomusseuraamukset, sekä myös nimettävä hal-

lintoviranomainen ja tieteellisen viranomaisen, jotka ovat toimivaltaisia CITES-asioissa. Kaikissa CITES-sopimuksen allekirjoittaneissa valtioissa lainsäädännön pitäisi näin ollen olla samansisältöinen. Seuraamukset voivat toki vaihdella eri maissa. Lisäksi myös sen keinovalikoiman, joilla sopimuksen liitteissä listattujen lajien kansainvälistä kauppaa säännellään, tulisi olla samanlaisia. Sopimuksessa säädetään myös siitä, miten kaupankäynnissä toimitaan sopimuksen ulkopuolisten maiden kanssa. (Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa, 8)

2.1 CITES-sopimus

CITES-sopimus (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) on yksi maailman tehokkaimmista ja laajimmista kansainvälisistä luonnonsuojelusopimuksista. Sopimuksen piirin kuuluu yhteensä vajaat 30 000 kasvi- ja eläinlajia. Näillä lajeilla käytävälle kansainväliselle kaupalle on sopimuksessa määritelty eriasteisia rajoituksia tai kieltoja. Kaupankäynti riippuu siitä, kuinka uhanalainen laji on kyseessä ja missä määrin sen kannat kestävät käyttöä. Jos lajin kannan katsotaan kestävän rajoitettua käyttöä, määritellään kyseiselle lajille maakohtaiset vuosittaiset vientikiintiöt. Jokin laji saattaa olla yhdessä maassa erittäin uhanalainen, kun taas samaan aikaan toisessa maassa saman lajin kanta voi kestää pientä harvennustakin. Tarkoituksena on siis pitää luonnonvaraisilla kasvi- ja eläinyksilöillä käytävä kauppa sillä tasolla, ettei lajien säilymiselle luonnonvaraisina olisi tulevaisuudessakaan ihmisestä ja kaupankäynnistä johtuvia uhkakuvia. (Henkensä kaupalla-raportti, 2)

Sopimus koskee kaikenlaista CITES-lajeilla tehtävää kaupankäyntiä ja lajien kuljettamista maasta toiseen. Sillä ei ole merkitystä, kuljetetaanko niitä elävinä vai kuolleina. Sopimus koskee myös kaikkia tavararoita ja tuotteita, joiden raaka-aineena on käytetty CITES-lajeihin kuuluvia eläimiä, kasveja tai niiden osia.

CITES-sopimuksella säännellään nykyisin noin 6 000 eläinlajilla ja noin 22 000 kasvilajilla tehtävää kaupankäyntiä. Näiden joukossa on myös erittäin uhanalai-

sia lajeja, joiden kansainvälisen kaupan sopimus kieltää kokonaan. Mukana on kuitenkin myös vähemmän uhanalaisia lajeja, joita varten on säädetty eri maihin eriasteisia vientikiintiöitä. Vientikiintiöt perustuvat tarkkoihin tutkimuksiin, joiden perusteella määritellään se kuinka laajaa pyyntiä tai keruuta lajin kannan katsotaan kestävän. Vientikiintiöt ovat vuosittaisia. (Henkensä kaupalla-raportti, 7)

Kauppaa siis valvotaan pääasiallisesti eriasteisten tuonti- ja vientirajoitusten avulla. Rajoitusten tiukkuus liittyy siihen, kuinka uhanalaisesta lajista on kysymys ja siitä kuinka paljon sen kannat kestävät käyttöä. Käytännön tasolla valvonta tapahtuu maiden ympäristöviranomaisten myöntämien, tullissa esitettävien kirjallisten lupien avulla. Jos tullissa jää kiinni CITES-yksilön kanssa ilman asianmukaisia lupia, on seurauksena aina yksilön takavarikointi. Tapauksesta riippuen myös rangaistusvaatimusilmoitus, eli sakko, on mahdollinen. Erityisen törkeissä tekemuodoissa laki mahdollistaa myös vankeusrangaistukseen tuomitsemisen. (WWF. CITES-sopimus)

2.2 CITES-lainsäädännön tavoitteet

Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelemiseksi on säädetty paljon CITES-sopimuksen edellyttämää lainsäädäntöä. Lainsäädäntö pyritään pitämään ajan tasalla päivittämällä sitä tarpeellisin väliajoin. Tutkimusryhmät tekevät jatkuvasti tarkkoja tieteellisiä tutkimuksia siitä, miten eri lajien luonnonpopulaatiot voivat ja pitääkö joitain lajeja siirtää tiukemman sääntelyn piiriin, tai päinvastoin, onko tilanne kehittynyt niin suotuisasti, että suojeluntasoa voidaan hieman laskea. Tällaisten tutkimusryhmien ylläpito on edellytys CITES-lainsäädännön tavoitteiden turvaamiseksi. (Henkensä kaupalla-raportti)

Se, kuinka suurta keruuta tai pyyntiä minkäkin eläin- tai kasvilajin kannat kestävät missäkin maassa ja mitkä lajit ovat käyneet niin vähiin, että niitä ei tule toiseksi kerätä tai pyydystää lainkaan, käy ilmi CITES-sopimuksen liitteistä sekä jokavuotisista vientikiintiöistä. Tämä tieto on hyvin arvokasta ja olennaista, koska osa lajeista saattaa kestää pyyntiä paremmin, kun taas toiset voivat olla todellisuudessa jo lähellä sukupuuttoa. Joidenkin lajien kohdalla on tilanne taas

sellainen, että niiden kanta on runsas yhdessä maassa, mutta katoamaisillaan toisesta maasta. (mt)

Sen lisäksi, että CITES-lainsäädännöllä pyritään ehkäisemään uhanalaisten lajien kuoleminen sukupuuttoon, pyritään sillä myös tervehdyttämään kantoja normaalimmalle tasolle. Suojelutyö on kuitenkin jatkuvaa taistelua. Monet kansainväliset ja kansalliset toimijat ovat rehellisiä ja hankkivat tarvittavat luvat toimintoilleen. Joukossa on kuitenkin paljon myös sellaisia toimijoita, jotka eivät CITES-lainsäädäntöä noudata. (mt)

Oma lukunsa ovat tietenkin rikollisjärjestöt ja järjestäytynyt rikollisuus. Tässäkin tutkimuksessa on nimenomaan kysymys siitä, mikä on tuon ammattimaisen rikollisuuden osuus Suomessa kiinni jääneistä CITES-lainsäädännön noudattamatta jättämisistä. Maailmallahan tuo osuus on mainitsemisen arvoinen. (mt)

Lainsäädännössä määritellään rangaistukset teoista, joissa ei ole noudatettu säädettyjä lakeja ja asetuksia. Näin toimitaan myös CITES-lainsäädännössä. Tällä hetkellä rangaistustaso on kuitenkin hieman matala verrattuna siihen valtavaan rahamäärään, joka liikkuu uhanalaisilla lajeilla käytävässä salakaupassa. (WWF. Uhanalaisten lajien kauppa)

2.3 CITES-sopimuksen historia

Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto IUCN aloitti CITES-sopimuksen suunnittelun vuonna 1963. Sopimuksen sisältö ja teksti hyväksyttiin kymmenen vuotta myöhemmin 80 valtion toimesta Washington D.C:ssä Yhdysvalloissa pidetyssä kokouksessa. Tämän takia CITES-sopimuksesta on joskus käytetty myös nimeä Washingtonin sopimus. Sopimus tuli voimaan sen allekirjoittaneissa valtioissa 1.7.1975. Tämän jälkeen sopimukseen on liittynyt mukaan runsaasti uusia valtioita ja jäsenmäärä on kasvanut jo 175 maahan. Suomi on liittynyt CITES-sopimukseen jo sen syntyhistorian alkuaikoina vuonna 1976. (Henkensä kaupalla-raportti, 7)

Kun koko CITES-yleissopimuksen ideaa alettiin hahmotella 1960-luvulla, sen ajatukset olivat moderneja ja myös monin paikoin aikaansa edellä. Tuolloin ei oltu samalla tavalla tietoisia eri lajien uhanalaisuudesta. Nykyään sukupuuttoon kuoleminen uhka on jo yleisesti tunnettu tosiasia. Varmaankin kaikille on myös itsestään selvää, että sukupuutto on negatiivinen asia, ja päinvastoin pitäisi pyrkiä eri lajien moninaisuuden kirjon säilyttämiseen. Keinovalikoima on tässä rajallinen. Kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö ovat kuitenkin hyviä esimerkkejä niistä tavoista, joilla voidaan pyrkiä torjumaan tulevaisuudenuhkia. Ne eivät kuitenkaan yksinään riitä, vaan lainsäädäntö on käytännössä yhtä tehokasta, kuin aina kyseessä olevan maan omat toimet salametsästyksen ja kaupan rajoittamiseksi. (Henkensä kaupalla-raportti, 7)

2.4 CITES-sopimuksen hallinto

Sopimukseen liittyneiden jäsenvaltioiden edustajat kokoontuvat joka toinen tai kolmas vuosi sopimusosapuolten kokoukseen COP:hen (Conference of the Parties) tarkistamaan sopimuksen yksityiskohtien ajantasaisuutta ja toimeenpanoa. Näin varmistetaan se, että rajoitukset kohdistuvat oikeisiin eläin- ja kasvilajeihin sopivassa laajuudessa. Kokoukset kestävät yleensä noin kaksi viikkoa ja useimmiten joku sopimusvaltio isännöi ne. Esimerkiksi vuonna 2007 kokous pidettiin Haagissa Alankomaissa ja sitä seuraava kokous 2010 Qatarissa. (UNEPg)

Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto (IUCN) ja valvova verkosto TRAFFIC (Trade Records Analysis of Flora and Fauna in Commerce) arvioivat yksityiskohtaisesti liitteiden muutosehdotuksia ja toimittavat arvionsa kaikille sopimusosapuolille. Arviointien ja kannanottojen taustalla ovat siis tieteelliset tutkimustulokset, joiden perusteella uusia lajeja otetaan sopimuksen piiriin tai lajeja vaihdetaan sopimuksen sisällä toiseen lajiliitteeseen. (Euroopan parlamentti)

Osapuolikokousten välillä uusien päätösten toimeenpanoa ja tulevien päätösten valmistelua hallinnoi CITES-sihteeristö, joka sijaitsee Genevessä Sveitsissä. Sihteeristön tehtäviin kuuluu myös palvella, neuvoa ja koordinoita osapuolia ja

sopimuksen muita toimielimiä. CITES-sihteeristöä hallinnoi Yhdistyneiden kansakuntien ympäristöohjelma (UNEPb).

Pysyvän komitean (Standing Committee) tehtäviin kuuluu antaa toimintaohjeita CITES-sopimuksen toimeenpanoon liittyen ja valvoa sihteeristön budjetin toteutumista. Pysyvä komitea on myös valvontaelin, joka koordinoi ja tarpeen mukaan valvoo muiden komiteoiden (eläin- ja kasvikomitea) ja työryhmien työtä. Lisäksi se myös toteuttaa tehtäviä, jotka osapuolikokous on sille antanut ja luonnostelee päätöslauselmia tulevien osapuolikokousten harkittaviksi. Pysyvän komitean jäsenet muodostuvat kuuden suuren maantieteellisen alueen (Afrikka, Aasia, Eurooppa, Pohjois-Amerikka, Keski- ja Etelä-Amerikka sekä Karibia ja Oseania) mukaan. Mitä enemmän alueella on jäsenvaltioita, sitä useampi edustaja Pysyvään komiteaan saadaan. Lisäksi komiteassa on yleensä paikat myös Sveitsille (tallettajavaltio), edellisen COP:n isännöitsijavaltiolle sekä tulevan COP:n pitopaikan valtiolle. (UNEPg)

Niistä kasvi- ja eläinlajeista, jotka kuuluvat CITES-sääntelyn piiriin, tarjoavat eläin- ja kasvikomiteat biologista sekä muuta erityisasiantuntemusta. Nämä komiteat auttavat päätöksenteossa tuottamalla tietoa lajeista, jotka on lueteltu CITES-liitteissä tai jotka saatetaan tulevaisuudessa ottaa niihin mukaan. Molemmilla komiteoilla on yhteneväiset työjärjestykset, jotka velvoittavat muun muassa tekemään säännöllisiä lajikatsauksia, jotta voidaan varmistua lajien asianmukaisesta luetteloinnista CITES-liitteissä. Työjärjestyksen mukaan komiteat myös neuvovat, milloin tietyt lajit ovat kestäättömän kaupan piirissä ja suosittelevat toimenpiteitä, joilla asia saadaan korjatuksi menettelyssä, jota kutsutaan merkittävän kaupan arvioksi. (UNEPg)

Sopimuksen toteuttamista, tulkintaa, toimeenpanoa ja tehokkuutta käsitellään osapuolikokouksessa usein. Käsittelyn johdosta saatetaan muodostaa uusia päätöslauselmia, hyväksyä päätöksiä tai muuttaa vanhoja. Päätöslauselmien tarkoitus on antaa pitkäaikaista ohjausta, kun taas päätökset on yleensä kohdistettu CITES-sopimuksen tietylle toimijalle, kuten eläinkomitealle. Päätökset pitäisi toteuttaa annettuun määräaikaan mennessä, mutta koska ne eivätkä päätöslauselmat ole laillisesti sitovia, osapuolet voivat jättää noudattamatta niitä.

Päätöslauselmat ja päätökset ovat silti tärkeitä välineitä sopimuksen kehittämässä (Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa, 9-10)

2.5 Sopimuksen lajiliitteet

CITES-sopimukseen otetut lajit on lajiteltu kolmeen eri lajiliitteeseen I, II ja III. Lajien luokittelu määräytyy pääosin lajin luonnonpopulaatioiden tilan mukaan ja sen mukaan, kuinka vakavasti kansainvälinen kauppa on vaarantanut niiden olemassaolon.

- I-liitteen lajeja uhkaa tai saattaa uhata sukupuutto kansainvälisen kaupan seurauksena, joten kansainvälinen kauppa on yleensä kiellettyä tietyin poikkeuksin.
- II-liitteen lajien kansainvälinen kauppa on sallittua vain, jos siihen on eläimen tai kasvin lähtömaan luonnonsuojeluviranomaisen myöntämä kirjallinen lupa. Lisäksi tarvitaan tuontilupa kohdemaahan. Tämän liitteen lajit eivät välttämättä ole sukupuuttouhan alaisia, mutta saattavat muuttua uhanalaisiksi ellei kaupankäyntiä valvota.
- III-liitteen lajien kannat ovat uhattuja vain tietyissä maissa eli lajien yksilöiden kauppa on jonkin jäsenmaan toimesta suojelullisin syin rajoitettua. Rajat ylittävään myyntiin tarvitaan viranomaisen lupa. (Henkensä kaupalla-raportti, 8 ja Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa, 8)

I-liitteeseen kuuluvia lajeja ovat muun muassa sinivalas (*Balaenoptera musculus*), tiikeri (*Panthera tigris*), simpanssi (*Pan troglodytes*) sekä monet kaktus- ja orkidealajit.

II-liitteen lajeja ovat muun muassa virtahepo (*Hippopotamus amphibious*), vihreä leguaani (*Iguana iguana*) sekä Saiga-antilooppi (*Saiga tatarica*).

III-liitteeseen kuuluvia lajeja ovat esimerkiksi mursu (*Odobenus rosmarus*) Kanadassa ja maasusi, joka on yksi hyeenalaji (*Proteles cristata*) Botswanassa. (Henkensä kaupalla-raportti, 8)

2.6 Kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö

CITES-yhteisöllä on yhteistyösopimuksia ja operatiivisia toimintasuunnitelmia erilaisten maailmanlaajuisten järjestöjen kanssa. Näistä voisi mainita kaksi hyvin merkittävää, eli Maailman tullijärjestö (WCO) ja kansainvälinen rikospoliisijärjestö Interpol. (Tulli)

Suomessa vastuunjako CITES-asioissa menee niin, että Luonnontieteellinen keskusmuseo toimii tieteellisenä viranomaisena. Suomen ympäristökeskus hoitaa lupaviranomaisen roolin sekä ympäristöpäivystyksen. Ympäristöministeriö on taas yleinen hallintoviranomainen. Tulli on valvontaviranomainen, joka voi pyytää tarvittaessa virka-apua poliisilta. Käytännön valvontatyön ja lupien tarkastamisen ja leimaamisen hoitaa Suomessa siis tulliviranomainen.

Kun rajalla törmätään CITES-lajin laittomaan maahantuontiin, ovat toimintamallit varsin samanlaisia riippumatta siitä, onko kyseessä kasvi- vai eläinlaji. Ensimmäisenä suoritetaan haltuunotto, jonka jälkeen paikalle kutsutaan joko kasvin-tarkastaja tai rajaeläinlääkäri, jos kysymyksessä on elävä kasvi- tai eläinyksilö. Takavarikon kautta tapahtuu loppusijoitus, joka saattaa joissakin tapauksissa tarkoittaa myös esimerkiksi eläimen lopettamista tai tavaran hävittämistä.

2.7 Käytännön keinoja CITES-sopimuksen toteutumiseen

CITES-sopimus, jonka valtioiden edustajat ovat allekirjoittaneet ja jokaisen maan omien tulliviranomaisten ja poliisin tekemät valvontatoimenpiteet ovat välttämättömiä uhanalaisten lajien suojelemiseksi. Pelkästään ne eivät kuitenkaan riitä pelastamaan lajeja uhkaavalta sukupuutolta. Yhtä tarpeellista on tutkimustyö, jonka avulla voidaan saada tietoa kunkin lajin todellisesta uhanalaisuuden asteesta sekä suojelun tarpeellisuudesta. Lisäksi suurelle yleisölle koh-

distettu tiedotus on usein ainoa keino vaikuttaa eläimillä ja kasveilla käytävän kaupan perimmäiseen syyhyn - tuotteiden kysyntään. Näiden tavoitteiden takia perustettiin vuonna 1976 järjestö nimeltä TRAFFIC (Trade Records Analysis of Fauna and Flora in Commerce). Sen perusti kaksi suurta kansainvälistä luonnonsuojelujärjestöä WWF sekä IUCN. (Henkensä kaupalla-raportti, 9)

Alkunperin TRAFFIC toimi Isosta-Britanniassa käsin ja se koostui pienestä joukosta asiantuntijoita. Noin kolmenkymmenen vuoden aikana siitä on kasvanut maailmanlaajuinen järjestö, jolla on toimisto jo yli kahdessakymmenessä maassa ympäri maailmaa. TRAFFIC julkaisee joka vuosi useita erittäin tarkkoja tutkimuksia, jotka käsittelevät kaupankäynnin uhkaamien lajien tilaa ja kaupankäynnin laajuutta sekä muotoa. Lisäksi tutkimuksissa pohditaan, millaisia suojelun keinoja olisi viisainta mitoittaa näitä tutkittuja lajeja ja valtioita varten. Asiantuntijajärjestönä TRAFFIC toimii yhteistyössä muiden kansainvälisten ympäristöjärjestöjen sekä CITES-sopimuksen allekirjoittajamaiden hallintoviranomaisien kanssa. (Henkensä kaupalla-raportti, 9)

3 UHANALAISUUS MAAILMALLA

Maailmassa on paljon uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja. Monia niistä uhkaa sukupuuttoon kuoleminen, vaikka niihin kohdistetaan erilaisia suojelutoimenpiteitä. Kestävän kehityksen periaatteen mukaan lajien hyötykäyttö pyritään pitämään sellaisella tasolla, joka ei uhkaa niiden olemassaoloa.

3.1 Luonnontuotteet elinkeinona

Maailmassa on paljon maita, joista käytetään myös nimitystä kehitysmaa. Kehitysmaa on teollisuusmaihin verrattuna vähemmän kehittynyt valtio. Kehitysmaalle tunnusomaisia piirteitä ovat muun muassa alhainen bruttokansantuote, kansalaisten enemmistön vähäinen varallisuus, puutteellinen koulutustaso ja terveydenhuollon ongelmat. Juuri näissä maissa luonnonvaraisten eläimien ja kasvien merkitys väestön toimeentulolle on erityisen suuri. Usein taloudellisesti

merkittäväntä on luonnonvaraisten ravintokasvien, kalan, lihan ja muiden ruoka-
tarvikkeiden sekä lääkekasvien kerääminen omaan käyttöön. Tulojen hankkimi-
seksi ja perheen elatusta varten kasveja tai eläimiä kerätään monin paikoin
myös myyntiin, esimerkiksi kosmetiikan raaka-aineiksi, akvaariokaloiksi tai
lemmikkieläimiksi. Osa myydyistä eläimistä ja kasveista hyödynnetään koti-
maan markkinoilla, kun osa taas päätyy erilaisten välikäsien kautta teollis-
tuneempiin maihin. (Henkensä kaupalla-raportti, 11)

Hyvänä esimerkkinä voidaan mainita monien meksikolaisten tärkeä tulonlähde
eli vihreiden leguaanien (*Iguana iguana*) pyydystäminen. Naapurimaassa niille
löytyy kysyntää, sillä tämä kookas liskolaji on Yhdysvalloissa yksi suosituimmis-
ta lemmikkieläimistä. Vihreä leguaani kuuluu CITES-sopimuksen lajiliitteeseen
II, jolloin sen pyyntiä on rajoitettu vientikiintiön avulla, jotta välttyttäisiin luonnon-
varaisten leguaanien kannan romahtamiselta. Valitettavasti tällaisen virallisen
pyynnin ohi tapahtuu myös paljon pimeää pyyntiä, mikä ei vientikiintiötä vähen-
nä. (Henkensä kaupalla-raportti, 12)

Kun monia lajeja käytetään kaupallisesti hyödyksi, seuraa siitä väistämättä käy-
tettyjen lajien kantojen supistuminen. Syynä voi olla esimerkiksi liiallinen pyynti
tai keruu. Myös monien lajien vaatiman elinympäristön supistuminen on omiaan
harvinaistamaan niitä vielä lisää. Elinympäristön supistumista tapahtuu kehi-
tysmaissa etenkin silloin kun maata raivataan lisää maatalouskäyttöön tai kun
länsimaiset teollisuusyritykset siirtävät tehtaitaan ja muita toimintojaan kehitys-
maihin. Nämä seikat muodostavat uhkia niin lajien säilymiselle kuin niistä riip-
puvaisten elinkeinojen tulevaisuudellekin. (mts)

Kun eri kasvi- ja eläinlajit uhanalaistuvat, heikentyy samalla paikallisten ihmis-
ten mahdollisuus saada niiden avulla rahallista tuottoa. Suuria vaikeuksia pai-
kalliselle väestölle kehitysmaissa aiheuttaa lisäksi perinteisten, omaan käyttöön
tarvittujen, kasvi- ja eläinlajien kantojen pieneneminen. Maailman terveysjärjes-
tö WHO on arvioinut, että jopa 80 % maailman väestöstä käyttää lääkinnässä
perinteisiä paikallisia lääkekasveja. Usein kaupallisia lääkkeitä ei ole saatavilla
tai ne ovat liian kalliita eivätkä sen takia kaikkien ulottuvilla. Esimerkiksi eteläi-
sessä ja itäisessä Afrikassa on havaittu reilun sadan luonnonvaraisen lääke-

kasvilajin kantojen vähentyneen uhkaavasti. Niiden kysyntä ja keruu ovat ylittäneet kasvien luontaisen uusiutumiskyvyn, jolloin uhanalaistuminen ja harvinaistuminen on vääjäämätön seuraus. (mts)

3.2 Kestävä luonnonvarojen käyttö

Valtaosa kehitysmaista sijaitsee trooppisella ilmastovyöhykkeellä, jossa myös usein luonnon monimuotoisuus on suurimmillaan. Useiden kehitysmaiden yksi tärkeimmistä rikkauksista onkin juuri luonnon monimuotoisuus. Sen säilyminen on välttämätöntä, jotta väestön köyhyyttä kehitysmaissa voitaisiin lievittää. Köyhyyden lievittäminen on myös ehdoton edellytys sille, että paikallisen väestön ei tarvitsisi kuluttaa luonnonvaroja tuhlailevasti, jolloin niiden harvinaistuminen ja loppuminen on vain ajan kysymys. Asukkaiden ohjaaminen käyttämään luonnonvaroja kestävin keinoin on ratkaiseva asia luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. (Henkensä kaupalla-raportti, 13)

Eräs keino tähän on CITES-sopimus, eli kansainvälinen sopimus uhanalaisilla eläimillä ja kasveilla käytävän kaupan rajoittamisesta. Sopimuksen ideana on rajoittaa ja kieltää vain sellaisten kasvi- ja eläinlajien kauppaa, joiden kannat eivät kestä keruuta tai pyydystämistä harvinaistumatta tai kuolematta sukupuuttoon. Sopimus sallii kaikilla sellaisilla lajeilla käytävän kaupan, joiden kannat ovat sen verran runsaat ja uusiutumiskykyiset, että pyynti ja keruu eivät johda kannan pienenemiseen. Tärkeää kehitysyhteistyön onnistumiseksi on se, ettei paikallisen väestön perinteisiin luonnonvarojen käyttötapoihin puututa enempää kuin mikä on ehdottoman välttämätöntä. Tärkeää on myös se, että hankkeet suunnitellaan ja toteutetaan kaikkien asianosaisten yhteistyönä. (mts)

Esimerkkinä tällaisesta onnistuneesta kehitysyhteistyöstä on Nepalissa toteutettu hanke, jolla onnistuttiin vähentämään uhanalaisten eläinten salametsästystä ja metsien polttoa viljelymaaksi. Hankkeet toteutettiin vuosina 1996–2000, jolloin vahvistettiin eri tahojen yhteistyötä salametsästyksen kitkemiseksi. Kolmelle luonnonsuojelualueelle palkattiin yhteensä 15 partiota torjumaan salametsästystä. Suurelle yleisölle levitettiin aiheesta tietoa muun muassa elokuvaesitysten ja taidenäyttelyn välityksellä. Hankkeen käynnistäjänä toimi Nepalin WWF, mutta

lisäksi hankkeeseen osallistuivat paikalliset kyläyhteisöt, humanitaariset avustajajärjestöt, muut ympäristöjärjestöt WWF:n ohella, paikalliset hallintoelimet sekä Nepalin ja Intian hallitukset. (mts)

Kehitysmaiden asukkailla on kestäväälle tasolle vakiinnutetun pyynnin ja keruun lisäksi tietyissä tapauksissa mahdollista saada tuloja luonnonvaraisista eläimistään ja kasveistaan myös tappamatta niitä. Niiden varaan voidaan kehittää erilaisia matkailuelinkeinoja. Luontomatkailu on yksi mahdollisuus saada tuloja alueen luonnon säilyttämisestä, jolloin luonnonsuojelusta tulee taloudellisesti kannattavaa toimintaa. Hyvä esimerkki tästä ovat afrikkalaiset kansallispuistot. Safarimatkailu on siellä suuri tulonlähde, mikä on tehnyt luonnon säilyttämisen taloudellisesti mahdolliseksi ja kannattavaksi. (mts)

Kansainvälisen Forest Stewardship Council -järjestön luoma FSC-sertifiointijärjestelmä on esimerkki siitä, miten voidaan edistää samanaikaisesti ympäristön säästämistä ja kehitysmaiden väestön elinkeinon harjoittamista. Saadakseen FSC-merkinnän puutavaran on täytettävä tarkat kriteerit sekä metsää säästävien puunkorjuumenetelmien että työntekijöiden työolojen ja työturvallisuuden osalta. Lisäksi kiinnitetään huomiota paikallisen väestön taloudelliseen hyötyyn. Rahan pitää jakautua oikeudenmukaisesti. WWF pitää FSC-järjestelmää tällä hetkellä luotettavimpana metsiensertifiointijärjestelmänä. (mts)

3.3 Esimerkki laittomasta kaupasta ja sen seurauksista

Monien kalliisti ja taidokkaasti kaiverrettujen koriste-esineiden raaka-aineena käytetään norsun syöksyhampaista peräisin olevaa norsunluuta. Koska norsunluu on arvokasta ja norsunluusta tehtyjen esineiden kysyntä on suurta, afrikanorsua (*Loxodonta africana*) metsästetään paljon. Norsunluun kysyntä on vuosikymmenten ajan ollut yksi suurimmista syistä norsujen määrän romahtamiseen murto-osaan alkuperäisestä. Osasyynä metsästykseseen ovat myös olleet ihmisten ja norsujen väliset yhteenotot. Koko sato on voinut tuhoutua, jos norsut ovat sattuneet pellolla ruokailemaan. Jatkuva elinympäristöjen pieneneminen

asutuksen ja maanviljelyksen aiheuttamana on heikentänyt norsujen elinmahdollisuuksia entisestään. (Henkensä kaupalla-raportti, 21)

Norsunluun myyntikielto astui voimaan vuonna 1989, ja se on onnistunut hillitsemään norsujen metsästystä siinä määrin, että norsukannan romahtamisesta ei pitäisi olla enää pelkoa. Nykyisin afrikannorsujen metsästäminen ja norsunluun vieminen yli valtioiden rajojen on CITES-sopimuksen nojalla kielletty. Tosin muutamia poikkeuksia on. Afrikan maista muun muassa Botswanassa, Namibiassa, Zimbabwessa ja Etelä-Afrikassa norsujen metsästys ja norsunluun rajoitettu maastavienti on nykyään sallittua. Intiannorsun (*Elephas maximus*) osalta kaupankäynti on täysin kielletty. (mts)

Vaikka tiukat norsunluun kauppaa ja maastavientiä koskevat rajoitukset ovatkin vähentäneet norsuihin kohdistuvaa metsästystä, ongelma ei ole täysin ratkennut. Salametsästystä tapahtuu paljon ja onkin arvioitu, että 80 % maailmalla myynnissä olevasta norsunluusta on peräisin laittomasta metsästyksestä. (mts)

Salametsästys ja salakuljetus tulevat kuitenkin jatkumaan yhtä kauan kuin tuotteella on kysyntää ja raha liikkuu. TRAFFIC julkisti heinäkuussa 2002 raportin tutkimuksesta, jossa selvitettiin norsunluun markkinatilannetta Kiinassa. Tutkimuksen perusteella kävi ilmi, että norsunluun kysyntä ja kauppa käy vilkkaasti ja että norsunluutuotteet ovat edelleen suosiossa. Kiinan väestön vaurastumisen ja ostovoiman lisääntymisen myötä norsunluulla käytävä kauppa todennäköisesti tulevaisuudessa tulee vain vilkastumaan entisestään. Viranomaisten valvontatoimet ovat varsin tehottomia ja riittämättömiä maan kokoon ja ihmismäärään verrattuna. (mts)

Kiina ei kuitenkaan ole ainoa maa, missä laitonta norsunluukauppaa harjoitetaan. Myös lukuisissa muissa maissa, joissa norsunluun kauppaa on perinteisesti harjoitettu, liikkuu yhä tavaraa. Yksi esimerkki on Taiwan, jossa norsunluun ostaminen ja myyminen on ollut osittain sallittua vuodesta 1995 alkaen. Koska Kiina on allekirjoittanut CITES-sopimuksen, ei Taiwan ole liittynyt mukaan kireiden poliittisten Kiinan suhteidensa takia. Taiwanin omaan lainsäädäntöön on kuitenkin otettu mukaan CITES-säädöksiä vastaavat kaupan rajoitukset

samojen eläin- ja kasvilajien osalta, kuin mitkä on CITES-sopimuksessa listattu. TRAFFIC:in teettämässä selvityksessä kuitenkin ilmeni, että vaikka norsunluun myynti Taiwanissa on vähentynyt viime vuosina, on sitä monissa kaupoissa silti yhä tarjolla esimerkiksi koriste-esineiden muodossa. Laitonta myyntiä ja salakuljetusta tapahtuu sallitun lisäksi. (mts)

4 UHANALAISTEN LAJIEN KAUPPA SUOMESSA

Suomen rajojen sisäpuolellakin voi törmätä uhanalaisilla lajeilla käytävään kauppaan. CITES-tuotteiden kohtaaminen ei aina vaadi matkustamista ulkomaille, vaan kotimaisissa yrityksissä, kuten esimerkiksi huonekalu – ja eläinkaupassa nämä asiat saattavat joskus ajankohtaistua.

4.1 Miten välttää CITES-tuotteet?

Yksi hyvin yleinen tilanne, jossa suomalainen voi vilpittömin mielin vahingossa tulla käyttäneeksi rahojaan uhanalaisia lajeja eliminoivaan toimintaan ja tulla vielä syyllistyneeksi laittomaan maahantuontiin, on matkamuistojen ostaminen ulkomaille kohdistuvilta matkoilta. Monissa lomakohteissa on avoimesti kaupan myös sellaisia luonnoneläimistä ja –kasveista valmistettuja tuotteita, joiden myynti ja Suomeen tuominen ovat vastoin Suomessa voimassa olevia säädöksiä, kuten esimerkiksi rikoslakia tai luonnonsuojelulakia. (Henkensä kaupallaportti, 14)

Yhteiskunnan teknologisoituminen ja kehitys on tuonut tullessaan myös uusia tapoja, joilla voi tiedostaen tai tietämättään tulla hankkineeksi CITES-sääntelyn alaisia tavaroita tai tuotteita. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset kansainväliset nettihuutokaupat ja –kaupat, joiden välityksellä voi hankkia mitä moninaisimpia tuotteita, joita Suomesta ei välttämättä ole saatavilla. Posti toimittaa tavarantoimittajalle mistä päin maailmaa tahansa. (mts)

On myös muita tapoja, joilla suomalainen kuluttaja voi joutua tietämättään tekemisiin laitonta alkuperää olevien uhanalaisten kasvien tai eläinten kanssa. Näitä ovat muun muassa trooppisesta puusta tehtyjen huonekalujen hankkiminen sekä esimerkiksi lemmikkipapukaijan, kilpikonnan, käärmeen tai liskon ostaminen. Harvinaisemmista harrastuksista etenkin orkideoiden keruu, perhonsidonta ja metsästysmatkailu ovat sellaisia, joita harjoittaessaan on syytä olla tietoinen lainsäädännöstä, jolla säännellään uhanalaisten lajien käyttöä. (mts)

4.2 Ulkomaanmatkojen hankinnat

On olemassa tiettyjä sangen tavallisia ja ”perinteisiä” matkamuisto- ja tullaiesineitä, joiden ostamisesta on syytä pidättäytyä, sillä niiden valmistamisessa on saatettu käyttää CITES-sopimuksen suojaamia uhanalaisia kasvi- tai eläinlajeja. Monissa maissa on lainsäädännöllä estetty CITES-lajien ja niiden osien tai niistä valmistettujen tuotteiden maastavienti ja maahantuonti. Tämän takia tulli voi takavarikoida tällaiset ostokset jo kohdemaasta lähdettäessä tai Suomeen palattaessa. Tällaisia esineitä kuljettava matkustaja voi lisäksi saada sakot ja joissain päin maailmaa myös vankeutta. (Henkensä kaupalla-raportti, 14–15)

Seuraavaksi esimerkintapaisesti mainituista tuotteista osan tuominen Suomeen on tietyissä rajoitetuissa tapauksissa mahdollista, jos niillä on asianmukaiset lupapaperit. Matkustajien kannattaisi jo ennen ostopäätöstä ottaa yhteyttä Suomen ympäristökeskukseen ja tarkastaa onko maahantuonti mahdollista ja jos on, minkälaisia papereita se vaatii ja onko niiden hankkimiselle tarpeeksi aikaa. Monissa tapauksissa pelkästään tuontilupa Suomeen ei riitä, vaan tarvitaan myös vientilupa lähtömaasta. (mt)

Yleistä kauppatavaraa osassa etelän lomakohteista ovat korallit sekä niistä valmistetut esineet, kuten korallikaulanauhat, samoin kuin kotilon- ja simpukan-kuoret ja niitä sisältävät koriste-esineet. Osa koralli-, kotilo- ja simpukkalajeista kuuluvat CITES-sääntelyn piiriin, joten kaupankäynti ja rajanylitys niitä hallussa pitäen on laitonta. (mt)

EU-maista voi suhteellisen turvallisesti hankkia esimerkiksi käärmeen- tai kroko-
tiilinnahkaiset laukut, kengät ja vyöt, koska tuotteet ovat niissä enimmäkseen
laillista alkuperää. Toki EU:ssa esiintyy myös laitonta kauppaa, esimerkiksi joi-
denkin katukauppiaiden tai torimyyjien harjoittamana. Se, miten paljon laitonta
tavaraa markkinoilla liikkuu, on osittain kyseisen EU maan omasta valvontatyöstä
kiinni. (mt)

EU:n ulkopuolella, eli kolmansissa maissa, on taas paljon myynnissä myös sel-
laista nahkatavaraa, jonka valmistamiseen on käytetty uhanalaisia eli näin ollen
CITES-lajeja. Tällaisten tuotteiden maahantuonti on tietenkin kiellettyä. (mt)

Kilpikonnatuotteiden, kuten kilpikonnan kilvestä tehtyjen esineiden, ostamista
tulisi välttää. Osa niistä on peräisin uhanalaisista lajeista ja lajitunnistus voi
maallikolle olla mahdotonta. Aina ei kannata pelkästään myyjän sanaankaan
luottaa. (mt)

Täplikkäät turkikset voivat useasti olla uhanalaisista kissaeläinlajeista peräisin.
Joka tapauksessa turkikset on ylipäättään syytä jättää ostamatta, koska ne voi-
vat olla peräisin uhanalaisesta lajista. Lisäksi myös turkiksissa eläimen laji voi
oikeasti olla jokin aivan toinen kuin mitä myyjä esittää. (mt)

Täytetyt eläimet, eli trofeet, kuten linnut, kilpikonnat, liskot ja muut eläimet voi-
vat myös olla uhanalaisia CITES-lajeja, jolloin niiden kauppa ja maahantuonti
on laitonta. (mt)

Itämaisessä lääketieteessä on käytössä paljon tuotteita jotka sisältävät uhan-
alaisten eläinten laittomasti hankittuja osia, kuten sarvikuonon sarvea, tiikerin-
luuta tai karhunsappea. Näitä tuotteita on Aasiassa laajalti myynnissä ja niitä
myös turisteille kaupitellaan. Tämän kaltaisten tuotteiden ostamisesta on kui-
tenkin syytä pidättäytyä. (mt)

Ulkomaanmatkoilta ei pidä ostaa eläviä kasveja, kuten orkideoja tai kaktuksia,
koska luonnosta kerätyt yksilöt voivat olla uhanalaista lajia. Matkailijan ei pitäisi

myöskään koskaan ostaa mitään eläviä eläimiä, vaikka niitä tarjolla olisikin.
(mt)

5 CITES-LUPAMENETTELY EU:SSA

Lähes aina, kun CITES-lajeja tai niistä valmistettuja tuotteita tuodaan tai vietään Euroopan unionin ulkorajojen yli, tarvitaan CITES-lupa tai tuonti-ilmoitus. Euroopan unionin sisälläkin tapahtuvassa kaupankäynnissä vaaditaan usein niin sanottu EU-todistus. (SYKEa)

Lupien ja todistusten tulee olla haettuna ja voimassa ennen kuin niitä varsinaisesti tarvitaan, eli mitä tarkoitusta varten ne on myönnetty. Ilman asianmukaisia papereita kaupankäynti sekä kuljetus rajojen yli ovat laitonta toimintaa, jolloin tuotteet useimmiten takavarikoidaan, muiden mahdollisten seurausten lisäksi. (SYKEa)

5.1 Lajien suojelun säännökset Euroopan unionissa

Suomi ja muut EU-maat ovat liittyneet CITES-sopimukseen, mutta sen lisäksi EU:ssa on säädetty myös EU:n oma CITES-asetus (EY) N:o 338/97. Se on astunut voimaan 1.6.1997 ja se on hieman laajempi kuin alkuperäinen CITES-sopimus. Erona on se, että EU-asetus säätelee rajat ylittävän kaupan lisäksi myös EU-maiden sisällä tapahtuvaa kaupankäyntiä, minkä lisäksi EU-asetuksessa tietyt lajit on otettu laajemman suojelun piiriin kuin alkuperäisessä CITES-sopimuksessa. CITES-sopimus on toimeenpanttu EU-maissa EU:n omalla CITES-lainsäädännöllä. EU:n ulkopuolella kukin sopimuksen osapuolima on toimeenpannut sopimuksen omalla lainsäädännöllään. Eläinten ja kasvien tuonnissa, viennissä ja kaupassa on aina noudatettava sekä tuonti- että vientimaan CITES-sääntelyä muuta lainsäädäntöä unohtamatta. (Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa, 11)

CITES-sopimuksessa lajit jaotellaan kolmeen eri lajiliitteeseen. EU:lla on oma vastaavanlainen luokittelu A-, B-, C- ja D-liitteisiin jäsenvaltioiden sisäistä ja jäsenvaltioiden välistä kauppaa varten. Liitteissä säädellään eräiden eläinten ja kasvien tuontia ja vientiä sen mukaan, onko yksilö pyydystetty luonnosta vai onko se syntynyt vankeudessa. Jälkimmäisessä tapauksessa kaupankäynti ei uhkaa saman lajin luonnonvaraisen kannan säilymistä. Eräiden lajien kohdalla onkin kokonaan kiellettyä ostaa tai myydä luonnossa syntynyttä yksilöä. (mt)

A-liitteeseen on sijoitettu ne lajit, joiden ostaminen ja myyminen on täysin kiellettyä toimintaa sekä rajojen yli että EU-maiden sisällä. A-liitteeseen kuuluvat kaikki CITES-sopimuksen I-liitteen lajit, esimerkiksi susi (*Canis lupus*). A-liitteeseen on lisäksi myös sisällytetty tiettyjä sellaisia lajeja, jotka ulkonäöltään muistuttavat erehdyttävästi CITES-sopimuksen I-liitteen lajeja. Tarkoituksena on näiden CITES-lajien suojelun tehostaminen. Lisäksi A-liitteeseen kuuluvat kaikki lintulajit, joiden suojelemisesta EU:n lintudirektiivissä säädetään. (mt)

B-liitteen lajien tuonti EU-maihin on sallittua vain jos niillä on asianmukaiset luvat kunnossa. B-liitteen lajit tarvitsevat lähtömaan viranomaisen myöntämän vientiluvan ja kohdemaan viranomaisen myöntävän tuontiluvan. Lupien myöntämisen edellytyksenä on se, että CITES-yksilöt ovat laillista alkuperää. Tämä tarkoittaa sitä, että ne on pyydystetty tai kerätty pyyntikiintiöiden puitteissa tai että ne ovat vankeudessa kasvatettuja. Lisäksi lupa-asiat täytyy hoitaa kuntoon etukäteen. Jälkikäteen ei lupia myönnetä. B-liitteeseen kuuluvat myös kaikki ne CITES-sopimuksen II-liitteen lajit, joita ei ole sijoitettu A-liitteeseen. B-liitteeseen on lisäksi otettu tiettyjä III-liitteen lajeja ja eräitä kokonaan varsinaisen CITES-sopimuksen ulkopuolelle jääneitä lajeja. Jos A-liitteen laji on syntynyt vankeudessa eikä näin ole luonnonpopulaation tilaa heikentävä, kohdellaan sitä samoin kuin kohdeltaisiin B-liitteen lajia. (mt)

C-liitteen lajien maahantuomisen edellytys on lähtömaan viranomaisen myöntämä vientilupa. Näistä lajeista on myös tehtävä tuonti-ilmoitus tullille EU:n alueelle tuotaessa. C-liite sisältää kaikki ne CITES-sopimuksen III-liitteen lajit, joita ei erilaisista syistä ole siirretty A-, B- tai D-liitteeseen. (mt)

D-liitteen lajien osalta tuonti-ilmoituksen tekeminen tullille on riittävä muodollisuus. D-liitteeseen on sijoitettu ne C-liitteen lajit, joista EU on tehnyt varauman. Näiden lajien suojeluun ei ole sitouduttu niin kuin CITES-sopimus edellyttäisi. Lisäksi D-liitteeseen on lisätty joitain lajeja, jotka ovat jääneet varsinaisen CITES-sopimuksen ulkopuolelle. (Euroopan unionin perusasetus Neuvoston asetus N:o 338/97)

5.2 Onko kysymyksessä CITES-laji?

Ennen kuin voi tietää, minkälaisia lupia kohteen tuonti tai vienti mahdollisesti vaatii, täytyy selvittää, mikä laji tai mistä lajista tehdystä tuotteesta on kysymys. Aina tämä ei ole helppoa, koska joskus myyjäkään ei osaa tarkkaa lajimääritelmää antaa. Toisaalta onko myyjä ja myyjän antama tieto aina luotettavaa? Jos kohteen alkuperästä tai lajista ei tule selvyttä, voi olla viisasta harkita kauppohen tekemättä jättämistä. Ilman tietoa siitä mikä laji on kyseessä, ei voida tietää sillä tehtävän kaupankäynnin luvanvaraisuudesta, jolloin riski laittomaan kauppaan on olemassa. (SYKEa)

CITES-sopimuksen I, II ja III-liitteissä on luetteloitu sääntelyalaiset lajit tieteellisen nimensä mukaisesti. Euroopan unionin maissa CITES-sopimus on toimeenpantu luonnonvaraisten lajien kauppaa säätelevällä lainsäädännöllä, jonka piiriin kuuluvat lajit on luetteloitu A, B, C ja D-liitteissä. Se, minkälaiset erilaiset luvat, todistukset tai tuonti-ilmoitukset ovat maahantuonnin edellytyksiä, riippuu mihin liitteeseen CITES-laji tai siitä valmistetut tuotteet kuuluvat. I- ja A-liitteen lajeille sääntely on tiukinta. Tietyillä CITES-lajeilla tehtävältä kaupankäynniltä vaaditaan myös EU-todistus Euroopan unionin sisällä. (SYKEa)

Luvantarpeen selvittämisen Euroopan unionin alueella voi aloittaa tarkastamalla kuuluuko laji EU:n lajiliitteisiin. Varsin tarpeellista on myös käydä läpi EU:n tuontikieltoasetus, koska siinä mainitut lajit ovat tuontikiellossa koko Euroopan unionin alueelle. (SYKEa)

5.3 Erilaisia lupia – mitä niistä tarvitaan?

Kun on päästy niin pitkälle, että tiedetään mistä lajista on kysymys ja että se kuuluu CITES-sääntelyn piiriin, täytyy vielä selvittää vaadittavat luvat ja todistukset.

Euroopan unionin neuvoston antama CITES-asetus (EY) N:o 338/97 on soveltamisalaltaan varsinaista kansainvälistä CITES-sopimusta laajempi. Asetus säätelee viennin ja tuonnin lisäksi myös jälleenvientiä EU:n ulkopuolisten maiden kanssa sekä jäsenmaiden keskinäistä kauppaa ja siirtoja. (SYKEa)

Jos yksilö (eli elävä tai kuollut eläin tai kasvi, sekä niiden osat tai niistä valmistettut tuotteet) on luetteloitu CITES-asetuksen lajiliitteissä A tai B, sen tuontiin EU:n alueelle ja vientiin EU:n alueelta vaaditaan aina voimassaoleva lupa tai todistus. C- ja D-liitteissä luetellut lajit vaativat joissain tapauksissa lupia ja/tai tuonti-ilmoituksen tekemistä. EU:n sisällä vaaditaan EU-todistus A-liitteen lajien kaupallisesta käytöstä sekä elävien eläinten siirroista. Suomessa lupaviranomaisena toimii Suomen ympäristökeskus. (SYKEa)

5.3.1 A- ja B-liitteen yksilön tuonti EU:n alueelle

Kun A- tai B-liitteen yksilöä tuodaan Euroopan unionin alueelle EU:n ulkopuolisesta maasta, tarvitaan sekä vienti- että tuontilupa. Vientilupaa haetaan aina lähtömaan CITES-viranomaiselta. Joskus myyjällä saattaa olla jo hankittuna myönnetty vientilupa, jolloin on syytä tarkastaa sen voimassaoloajan riittävyys. Tällaisessa tapauksessa kopio vientiluvasta riittää. (SYKEa)

Tuontilupaa haetaan Suomen ympäristökeskukselta. Tuontilupahakemukseen tulee liittää lähtömaan myöntämästä vientiluvasta kopio sekä muut tarvittavat liitteet. Tuontilupa myönnetään yhtä lähetystä kohti, mutta se voi kattaa useita lajeja tai yksilöitä. (SYKEa)

Jos laji kuuluu CITES-yleissopimuksen liitteeseen I, on hakuprosessi luvalla käänteinen. Ensin on saatava Suomen ympäristökeskukselta, eli SYKE:stä lupa tuoda kyseessä oleva yksilö Suomeen, minkä jälkeen vasta haetaan lähtömaasta vientilupaa. (SYKEa)

5.3.2 A- ja B-liitteen yksilön vienti (tai jälleenvienti) EU:n ulkopuolelle

Kun A-tai B-liitteen yksilöä viedään EU:n ulkopuoliseen maahan, täytyy vientilupa tai tapauksesta riippuen jälleenvientitodistus anoa Suomen ympäristökeskukselta. Hakemuksen liitteeksi on liitettävä kopio eläimen kantakirjasta, syntymätodistuksesta, aikaisemmasta CITES-tuontiluvasta, EU-todistuksesta tai muusta sellaisesta dokumentista, josta ilmenee eläimen, kasvin tai muun tavarain laillinen alkuperä. Aina täytyy muistaa myös tarkastaa vientimaan CITES-viranomaiselta, tarvitaanko tuontia varten mahdollisesti CITES-tuontilupaa tai muuta todistusta. (SYKEa)

Jos laji kuuluu CITES-yleissopimuksen lajiliitteeseen I, on hakuprosessi luvalla käänteinen. Ensin haetaan vientimaasta tuontilupaa yksilölle ja vasta kun se on saatu, haetaan Suomen ympäristökeskukselta vientilupaa. (SYKEa)

5.3.3 CITES-monikertaluvat

Jos on tarvetta ylittää EU:n ulkorajat useampaan kertaan, voidaan tavallisten CITES-lupien sijasta hakea erikoislupia, joiden avulla tämä onnistuu. Erikoislupia ovat henkilökohtaisen omistuksen todistus, joka koskee lemmikkieläimiä, kiertävän näyttelyn todistus ja näytekokoelmatodistus. Nämä todistukset soveltuvat muun muassa lemmikkinsä kanssa usein matkustavalle henkilölle, kiertävälle eläin- tai kasvinäyttelylle tai yrityksen tuotteita eri maissa esittelevälle tuote-esittelijälle. (SYKEa)

Henkilökohtaisen omistuksen todistusta, näytekokoelmatodistusta ja kiertävän näyttelyn todistusta käytettäessä on sen mukana oltava todistuksen yhteydessä

annettu jatkolomake. Tämä lomake leimataan tullissa joka kerta, kun ylitetään EU:n ulkoraja ja kun EU:n ulkopuolella ylitetään valtion raja. (SYKEa)

5.3.4 C- ja D-liitteen yksilön tuonti EU:n alueelle

Kun C- tai D-liitteen yksilöä tuodaan Euroopan unionin alueelle EU:n ulkopuolista, eli niin sanotusta kolmannesta maasta, täytetään tuonti-ilmoituslomake ja esitetään se tullissa yksilön maahantuonnin yhteydessä. Tulli leimaa lomakkeen molemmat kappaleet ja palauttaa asiakkaan kappaleen tuojalle ja alkuperäiskappaleen Suomen ympäristökeskukselle. (SYKEa)

C-liitteen yksilöä tuotaessa täytyy Suomen tullille lisäksi esittää lähtömaan myöntämä vientilupa tai alkuperätodistus. C- tai D-liitteen yksilöä tuotaessa henkilökohtaiseen käyttöön omissa matkatavaroissa tai muuttokuormassa, ei tarvita mitään lupia. (SYKEa)

5.3.5 C- ja D-liitteen yksilön vienti (jälleenvienti) EU:n ulkopuolelle

Kun C- tai D-liitteen yksilö viedään tai jälleenviedään Euroopan unionin ulkopuoliseen maahan, täytyy kohdemaan CITES-viranomaisilta tarkastaa mahdollisten tuontilupien tarpeellisuus. Maakohtaisia eroja esiintyy runsaasti. (SYKEa)

D-liitteen yksilöiden ja C-liitteen ei kaupallisessa tarkoituksessa henkilökohtaisina tavaroina tai kotiesineistönä (ei koske eläviä eläimiä tai kasveja, jotka vaativat luvan) viejän mukana kulkevien yksilöiden vienti ei vaadi CITES-lupia, todistuksia tai -ilmoituksia. (SYKEa)

C-liitteen yksilöiden muussa viennissä haetaan vientilupaa tai jälleenvientitodistusta Suomen ympäristökeskukselta. Hakemukseen tulee liittää alkuperää osoittava kopio eläimen kantakirjasta, syntymätodistuksesta tai aikaisemmasta CITES-tuontiluvasta, EU-todistuksesta tai muusta todisteesta, joka osoittaa yksilön laillisen alkuperän. (SYKEa)

5.3.6 EU-todistus

Euroopan yhteisön ja sen jäsenmaiden keskinäisessä kaupassa tarvitaan A-liitteen lajeille EU-todistus, jolla myönnetään poikkeuslupa kaupalliselle toiminnalle, joita ovat esimerkiksi osto, myynti, myytäväksi tarjoaminen, ostajaksi tarjoutuminen ja kaupallinen näytteille asettaminen. Myös A-liitteen lajin, elävän ja luonnosta peräisin olevan yksilön siirtämiseen tarvitaan EU-todistus, vaikka kysymyksessä ei olisikaan kaupallinen toiminta. (SYKEa)

EU-todistusta haettaessa pitää hakemukseen liittää laillisen hankinnan ja alkuperän todistava dokumentti tai on annettava muu selvitys, josta käy ilmi eläimen, kasvin, niiden osan tai niistä valmistetun tuotteen laillinen alkuperä. (SYKEa)

EU-todistus on normaalisti toimituskohtainen, eli kaikki uudet myyntitapahtumat ja siirrot vaativat uuden todistuksen. Joissakin tapauksissa voidaan kuitenkin myöntää toistaiseksi voimassa oleva, eli niin sanottu yksilökohtainen EU-todistus. Tyyppitilanteessa näin toimitaan myönnettäessä EU-todistusta eläville eläimille, jos ehdot täyttyvät. (SYKEa)

5.4 CITES-lupien myöntämisen aikataulu ja voimassaolo

Kun lähetys saapuu fyysisesti Suomen tullialueelle tai muualle EU:n alueelle on tuontiluvan oltava jo voimassa. Lähetys ei vastavuoroisesti voi myöskään lähteä EU:sta ilman voimassa olevaa vientilupaa. Myös EU-todistusten on oltava voimassa ennen sitä tapahtumaa, jota varten todistusta haetaan, esimerkiksi myytäväksi asettamista. (SYKEa)

Kun täydellisesti täytetty ja allekirjoitettu hakemus saapuu Suomen ympäristökeskukseen, on lupaviranomaisen kuukauden kuluessa päätettävä voidaanko lupa myöntää. Usein lupa tai muu asiakirja pystytään kuitenkin myöntämään kuukauden käsittelyaikaa nopeammin, jos kaikki hakemusasiakirjat ovat kunnossa eikä tapauksesta ole tarvetta kuunnella muita viranomaisia. (SYKEa)

Tuonti- ja vientiluvat ovat toimituskohtaisia mikä tarkoittaa sitä, että yhdellä luvalla voi tuoda tai viedä vain yhden kerran. Luvissa on aina voimassaoloajat ja esimerkiksi tuontilupa on voimassa korkeintaan 12 kk, kun taas vientilupa, jälleenvientitodistus ja näyttekokoelmatodistus ovat voimassa korkeintaan 6 kk. Muut monikertaluvat, joiden avulla EU:n ulkorajat voidaan ylittää useampaan kuin yhteen kertaan, ovat voimassa korkeintaan 3 vuotta. (SYKEa)

Vahva pääsääntö on, ettei mitään lupia myönnetä jälkikäteen, vaan ne on aina haettava etukäteen ennen kuin tavara liikkuu. Eräissä harvoissa tilanteissa lupaviranomaisella on kuitenkin mahdollisuus myöntää lupa myös takautuvasti. Takautuvasti luvan voi saada jos lupaviranomainen vakuuttuu, että luvan hakemisen etukäteen laiminlyöminen oli tahaton virhe ja että kyseessä oli matkataran mukana kulkeva henkilökohtainen esine tai kotiesineistö nimenomaan muuton yhteydessä. Sama koskee myös sellaisia laillisesti hankittuja lemmikkieläimiä, joita pidetään muuten kuin kaupallista tarkoitusta varten. Tuojan tai (jälleen)viejän on esitettävä syyt perusteluineen CITES-luvan puuttumiselle. (SYKEa)

Muissa tapauksissa lupa voidaan myöntää takautuvasti vain, jos lupaviranomainen vakuuttuu, että vaadittavien CITES-lupien puuttuminen ei johdu lainkaan tuojusta tai (jälleen)viejästä. Tuojan tai (jälleen)viejän on näissä tapauksissa esitettävä lupaviranomaiselle syyt siihen, miksi asianmukaisia lupia ei ole. Epätietoisuus voimassa olevasta lainsäädännöstä ei ole koskaan hyväksyttävä syy lupien puuttumiselle. Lupaviranomaisen roolissa Suomen ympäristökeskus kuulee valvontaviranomaista, eli tullia, ennen kuin tekee päätöksen. (SYKEa)

Vienti- ja tuontilupa sekä jälleenvientitodistus maksavat 100 €. Monikertaluvat maksavat 170 € ja EU-todistus 50 €. Myös kielteisestä päätöksestä joutuu maksamaan lupamaksun suuruisen maksun. Peruutetusta hakemuksestakin joutuu maksamaan. Siitä veloitetaan arvioidun työmäärän mukainen maksu, mikä on kuitenkin aina pienempi kuin haetun luvan tai todistuksen hinta. (SYKEa)

Kielteiseen päätökseen liitetään mukaan valitusosoitus, joten mahdollisuus normaaliin hallinto-oikeuden käsittelemään muutoksenhakuun on olemassa. Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia, koska ympäristökeskus informoi

asiakasta luvan saantimahdollisuuksista ja edellytyksistä tarkasti jo luvan hakuvaiheessa. (SYKEa)

6 LAINSÄÄDÄNTÖ

Suomi liittyi CITES-sopimuksen allekirjoittajavaltioiden mukaan vuonna 1976. Tämän jälkeen kaikkien CITES-sopimuksen alaisten eläin- ja kasvilajien, niiden osien ja niistä valmistettujen tuotteiden maahantuonti ja maastavienti ovat olleet tiukan sääntelyn alaisia. Ilman asianmukaisia lupaviranomaisen myöntämiä lupia, toiminta on pääsääntöisesti kiellettyä. (Tulli)

6.1 Viranomaiset

Jokaisessa sopimukseen liittyneessä maassa CITES-säädösten noudattamista valvovat maan omat viranomaiset. Suomessa CITES-asiat kuuluvat pääasiassa Suomen ympäristökeskuksen ja tullin vastuulle. Poliisin rooli on toimia avustavana viranomaisena, jolta voidaan tarvittaessa pyytää virka-apua.

Asiantuntijaviranomaisena toimii Suomen ympäristökeskus. Sen tehtäviin kuuluu muun muassa yleisölle tiedotus, kysymyksiin vastaaminen ja lupien sekä todistusten myöntäminen ja kirjoittaminen. Tullin tehtäväkenttään kuuluu valvontatoimenpiteet rajoilla, eli tulli valvoo tuontia, vientiä, jälleenvientiä sekä kauttakulkuliikennettä. Tullin toimivaltaan kuuluu myös niiden eläinten, kasvien ja muiden tuotteiden takavarikointi, joilta asianmukaiset luvat puuttuvat. Poliisi antaa virka-apua pyydettyäessä. (Henkensä kaupalla-raportti, 18)

6.2 CITES-sopimus

CITES-sopimuksella säännellään kansainvälistä kauppaa, joka koskee uhanalaisten lajien tuontia, vientiä ja jälleenvientiä. Sopimuksen alaan kuuluvat lajit on listattu sopimuksen lajiliitteissä I, II ja III. Jokainen sopimuksen allekirjoittanut ja hyväksynyt valtio on toimeenpannut sopimuksen omassa lainsäädännössään, jolloin noudatetaan myös maakohtaista lakia. (SYKEb)

6.3 CITES-lainsäädäntö EU:ssa

CITES-sopimus on toimeenpantu Euroopan unionissa unionin omalla lainsäädännöllä. Kaikkien EU:n alueella toimivien pitää noudattaa näitä säännöksiä. EU:n lainsäädännössä säädetään ulkorajat ylittävän tuonnin ja viennin lisäksi myös EU:n sisäisestä kaupallisesta toiminnasta ja elävien eläinten siirroista. (SYKEb)

Neuvoston asetus (EY) N:o 338/97 on perusasetus joka luo lainsäädännön yleiset puitteet. Perusasetuksen yhteydessä on julkaistu myös lajiliitteet A, B, C ja D, mutta ne ovat nykyisin vanhentuneita. Tällä hetkellä voimassa olevat lajiliitteet on annettu komission asetuksella (EY) N:o 709/2010. Tätä komission lajiliitteasetusta päivitetään vuoden kahden välein. (SYKEb)

Komission toimeenpanoasetuksesta (EY) N:o 865/2006 ja sen muutoksesta (EY) N:o 100/2008 käy ilmi tarkkaa tietoa lupamenettelystä ja lupien myöntämisperusteista. Siinä säädetään yksityiskohtaisesti myös perusasetuksen 338/97 toimeenpanosta sekä ohjeistetaan käytäntö luonnonvaraisten lajien kaupalle. Lisäksi tämä asetus määrittelee vakioidut mallilomakkeet esimerkiksi luvulle, todistuksille ja ilmoituksille. (SYKEb, Euroopan komissio, 11)

Komission tuontikieltoasetuksessa (EY) N:o 997/2010 on lueteltu ne EU:n lajiliitteasetuksen lajit, joiden tuonti EU:n alueelle on kielletty. Tuontikieltoasetusta päivitetään vuosittain. (SYKEb)

6.4 EU:n CITES-asetusten toimeenpano Suomessa

Euroopan unionin antamat CITES-asetukset ovat sellaisinaan Suomessa täytäntöön pantavaa oikeutta. Kuitenkin kansallisessa lainsäädännössämme on säädetty tietyistä CITES-asioista. CITES-lainsäädäntömme pitää siis sisällään sekä Euroopan unionin oikeutta että kansallista oikeutta. (SYKEb)

Kansallisista CITES-viranomaisista säädetään luonnonsuojelulain (20.12.1996/1096) 44 §, CITES-yksilöille sallituista rajanylityspaikoista 44 a § sekä luonnonsuojeluasetuksen 23 a §. Luonnonsuojelulain 58 § määrittellään rangaistukset luonnonsuojelurikkomuksista ja 59 § menettämisseuraamuksista.

Luonnonsuojelurikoksista annettavista rangaistuksista säädetään rikoslain(19.12.1889/39) 48 luvun 5 §. (SYKEb)

Ympäristöministeriön asetuksesta Suomen ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista, 3 §, löytyvät Euroopan unionin CITES-asetusten mukaiset luvat ja maksut. (SYKEb)

7 REKISTERIN KERTOMAA

CITES-sopimus sääntelee lukemattomilla eläin- ja kasvilajeilla käytävää kauppaa. Se asettaa rajoituksia ja jopa kieltoja tiettyjen lajien kaupalliselle hyväksikäyttämiseksi. Varmasti on pitkälti CITES-sopimuksen ja sen ratifioineiden melkein 180 valtion ansiota, että sääntelynalaisia lajeja ei tiettävästi vielä ole kuollut sukupuuttoon. Uhanalaisia lajeja on kuitenkin niin paljon, joten tarkkaa varmuutta tästä asiasta ei voi olla.

7.1 Yleinen tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen aiheena ovat CITES-lajien salakuljetustapaukset Suomessa vuosina 2007–2010/6. Tutkimusmateriaali käsittää kaikki ne tapaukset, jotka on tallennettu viranomaisrekisteriin kyseisellä aikavälillä eli 1.1.2007–30.6.2010. Tapauksia löytyi yhteensä 42, joista 13 oli luonnonsuojelurikoksia ja 29 luonnonsuojelurikkomuksia. Voidaan siis heti havaita, ettei kiinnijääneitä CITES-lajien salakuljetustapauksia ole paljon. Voidaan tietenkin pohtia, kuinka monta prosenttia kaikista tapauksista lopulta jää kiinni ja tulee viranomaisten tietoon. Varsin todennäköisesti salakuljetusta tapahtuu huomattavasti enemmän jo pelkästään senkin vuoksi, että ihmiset harvoin ovat tietoisia CITES-sopimuksesta tai asiaa säätelevästä lainsäädännöstä. Tiedotus asian tiimoilta taitaa olla koko lailla riittämätöntä, tai sitten viestintä ei tavoita suurta yleisöä eikä etenäkään kohdeyleisöä, eli esimerkiksi matkailijoita. Tällöin saattaa syyllistyä tietämättään esimerkiksi luonnonsuojelurikkomukseen. Lisäksi CITES-sääntelyn alaisia tavaroita ja tuotteita on sangen helposti saatavilla eri puolilla

maailmaa, joten niiden kulkeutumiselle Suomeen ei ole mitään esteitä, ellei sellaisena pidetä profilointiin ja pistokokeisiin perustuvaa rajavalvontaa.

7.2 Tutkimuksen luonne

Tutkimusmenetelmänä käytetään määrällistä, eli tilastollista tutkimusta. Kaikki 42 tapausta käydään tarkasti läpi ja tehdään havaintoja siitä minkälaisia ne ovat olleet ja minkälaisia toimintatapoja ja –muotoja ne ovat pitäneet sisällään. Ovatko kaikki tapaukset olleet hyvin samankaltaisia keskenään vai esiintyykö kenties kahta tai useampaa päätyyppiä? Entä onko joukossa yksittäistapauksia, jotka eivät viittaa tekotavaltaan mitenkään muihin, vaan ovat täysin irrallisia? Kuinka törkeitä tai lieviä tapaukset ovat olleet vai voiko niiden välillä edes mitään eroja tämän tiimoilta havaita?

Tutkimusmateriaali on luottamuksellista viranomais tietoa, jolloin sitä ei tulla julkisesti esittämään tämän työn yhteydessä.

7.3 Yleistä tapauksista

Tapauksia viranomaisrekisteri Patjasta löytyi otannan aikaväliltä 42, joista 13 oli kirjattu luonnonsuojelurikoksena ja luonnonsuojelurikkomuksena 29. Luonnonsuojelurikos on teoista vakavampi, ja näin myös sen rangaistusasteikko on laajempi. Rikoslaki (19.12.1889/39) määrittää luonnonsuojelurikoksesta annettavaksi rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Luonnonsuojelulaki (20.12.1996/1096) määrittää luonnonsuojelurikkomuksesta rangaistukseksi sakkoa. Käytännössä viranomaisella on aina tapauskohtainen harkintavaltta, ja näin ollen tilanteesta riippuen joskus voi selvitä ilman rangaistusvaatimusilmoitustakin. CITES-yksilö, oli se sitten elävä eläin tai kasvi tai niiden osa tai johdannainen, takavarikoidaan kuitenkin aina, jos luvat eivät ole kunnossa. Takavarikosta tehdään takavarikointipöytäkirja sähköiseen järjestelmään.

Luonnonsuojelurikkomus ja – rikos eroavat toisistaan. Rikoslaisissa (19.12.1889/39) sanotaan, että joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta syyllistyy tekoon, tuomitaan luonnonsuojelurikoksesta. Luonnonsuojelulaissa (20.12.1996/1096) puhutaan puolestaan tahallisuudesta tai huolimattomuudesta.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) rikkoo tässä laissa olevaa tai sen nojalla luonnon suojelemiseksi annettua säännöstä tai määräystä taikka ostaa tai ottaa vastaan jotakin, mikä on saatu sellaista säännöstä tai määräystä rikkomalla,

2) ottaa haltuun, luovuttaa, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, myy, pitää myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi, tuo maahan tai vie maasta eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen 40 tai 45 §:n taikka 49 §:n 2 ja 4 momentin säännösten vastaisesti taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta 44 §:n 1 momentissa tarkoitettussa Euroopan yhteisön asetuksessa tarkoitettun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen ilman mainitussa asetuksessa edellytettyä lupaa tai todistusta, tai jättää noudattamatta mainitussa luvassa tai todistuksessa asetettuja ehtoja, taikka

4) tuo maahan kolmannesta maasta tai vie maasta kolmanteen maahan 44 §:n 1 momentissa tarkoitettussa Euroopan yhteisön asetuksessa tarkoitettun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen muun kuin tämän lain nojalla hyväksytyn rajanylityspaikan kautta taikka jättää tekemättä mainitussa asetuksessa edellytetyn tuonti-ilmoituksen, taikka

5) ostaa, tarjoaa ostettavaksi, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntiä varten, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi 44 §:n 1 momentissa tarkoitettun Euroopan yhteisön asetuksen liitteissä A tai B tarkoitettun eläimen tai kasvin taikka sen osan tai johdannaisen mainitun asetuksen artiklan 8 vastaisesti,

on tuomittava, jollei teko ole luonnonsuojelurikoksena rangaistava, luonnonsuojelurikkomuksesta sakkoon.

Rikoslaki 19.12.1889/39 48 luku 5 §

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

2) luonnonsuojelulain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaisesti erottaa ympäristöstään taikka tuo maahan, vie maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta kohteen taikka myy, luovuttaa, ostaa tai ottaa vastaan kohteen, joka on mainitulla tavalla erotettu ympäristöstään, tuotu maahan tai viety maasta,

3) luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta niiden kauppaa sääntelemällä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 338/97 vastaisesti tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen ilman asetuksessa tarkoitettua lupaa tai todistusta taikka vastoin luvan tai todistuksen ehtoja, taikka ostaa, tarjoutuu ostamaan, hankkii kaupallisiin tarkoituksiin, esittelee julkisesti kaupallisessa tarkoituksessa, käyttää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa, myy, pitää hallussa myyntitarkoituksessa, tarjoaa tai kuljettaa myytäväksi mainitun asetuksen liitteessä A tai B tarkoitetun kohteen,

on tuomittava luonnonsuojelurikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Tutkimuksen materiaaliksi rajatusta otannasta kävi ilmi, että tapaukset voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän tapaukset olivat sellaisia, joissa henkilö oli tilannut postitse EU:n ulkopuolisesta maasta yksilön tai yksilöt Suomeen. Toisessa ryhmässä yksilö tai yksilöt tuotiin Suomeen matkustajan mukanaan kuljettamissa matkatavaroissa. Huomion arvoista oli se, että vain neljässä tapauksessa 42:sta tekijänä oli oikeushenkilö, eli yritys, vaikka tietenkin näissäkin tapauksissa rikoksesta epäiltyinä kuultiin luonnollisia, eli fyy-

sisiä henkilöitä, esimerkiksi ostopäällikköä. Kaikki loput 38 tapausta olivat yksityishenkilöiden tekemiä. Luonnonsuojelurikkomuksista 23:ssa tekotapana oli postitse tilaaminen ja kuudessa maahan tuominen matkatavaroissa. Luonnonsuojelurikoksista kymmenessä tapauksessa oli kysymys postilähetyksistä ja kolmessa maahantuonnista omissa matkatavaroissa.

7.4 Tapauskuvauksia luonnonsuojelurikoksista

Tapauksessa A henkilö oli tuonut mukanaan Nigeriasta maahan kaksi kappaletta pythonkäärmeen nahasta valmistettua vyötä ilman asianmukaisia lupia ja todistuksia. Suoritetun tullitarkastuksen yhteydessä henkilö oli kertonut, ettei hänellä ollut aavistustakaan siitä, että voiden maahantuonti olisi vaatinut mitään lupia. Kyseiset vyöt oli kuitenkin valmistettu Python Molurus Bivittatuksesta, joka on B-liitteen laji ja olisi näin vaatinut viejämään myöntämän CITES-vientiluvan ja vastaanottajamaan myöntämän tuontiluvan.

Tapauksessa B kaksi henkilöä toi mukanaan matkatavaroissaan maahan elävän ja uhanalaiseksi luokitellun liskoeläimen.

Tapauksessa C venäläinen henkilö toi mukanaan junalla maahan saapuessaan laukullisen koruja, joiden joukossa oli helmiä, joiden epäiltiin olevan peräisin korallista. Tapauksessa oli ensisijaisesti kysymys lievästä veropetoksesta, mutta toisena nimikkeenä oli luonnonsuojelurikos. Henkilö ilmoitti tullille, ettei hänellä ole mitään tullattavaa, mutta suoritetussa tarkastuksessa löytyi mainittu matkalaukullinen koruja ja helmiä.

Tapauksessa D henkilö oli tilannut Yhdysvalloista naisten turkiksen, jonka epäiltiin olevan uhanalaisen ihmisapinan nahasta valmistettu. Turkilla ei ollut asianmukaisia tuonti- eikä vientilupia. Naisten turkis oli valmistettu 1940-luvulla afrikkalaisesta pitkäkarvaisesta apinasta. Eläimen metsästysajankohta ei kuitenkaan poista lupien tarpeellisuutta.

Tapauksessa E henkilö oli tilannut postitse Indonesiasta täytetyn kissaeläimen. Lähetys tarkastettiin ja paketista löytyi myös Indonesian tasavallan maatalousministeriön terveystodistus leopardikissalle (*Prionailurus bengalensis*). Lähetys haltuunotettiin ja kissaeläimestä otetut valokuvat lähetettiin Korkeasaareen kis-

saeläimen tunnistamista varten. Korkeasaaresta saadun lausunnon perusteella kysymyksessä oli kalastajakissa (*Prionailurus viverrinus*). Sekä leopardikissa että kalastajakissa ovat CITES-sopimuksen alaisia II-liitteen lajeja, joiden maahantuonnille vaaditaan voimassaoleva CITES-vientilupa lähtömaasta sekä CITES-tuontilupa Suomen lupaviranomaiselta, eli ympäristökeskukselta. Henkilöllä ei ollut asianmukaisia vienti- eikä tuontilupia.

Tapauksessa F henkilö oli tilannut Thaimaasta kymmenen elävää kasvia, jotka vientiasiakirjojen mukaan olivat CITES-sopimuksen alaisia orkideoja. Helsingin kaupungin Gardenian asiantuntija oli mukana tarkastamassa lähetystä, jonka todettiin sisältävän 3 kpl *Cattleya* hybrids, 2 kpl, *Vanda* hybrids, 2 kpl *Rhynchosylis* hybrids sekä yhden kappaleen *Papilionanthe* hybrids, *Aerides* hybrids sekä *Phaleonopsis* hybrids-orkideoja. Kaikki orkideat kuuluivat CITES-sopimukseen ja ne oli myös kirjattu EU:n lajiliitteeseen B. Lähetys olisi siis tarvinnut CITES-vientiluvan Thaimaasta ja CITES-tuontiluvan Suomen lupaviranomaiselta.

Tapauksessa G oli tarkastukseen otettu Yhdysvalloista saapunut postilähetys, joka sisälsi krokotiilieläimen kallon sekä T-paitoja. Suomen ympäristökeskukselta saadun lausunnon perusteella kallo kuului krokotiilieläimiin kuuluvalla alligaattorilajille (*Alligator* spp.). Edelleen lausunnossa todettiin, että kaikki krokotiilieläimet ovat CITES-sopimuksen sääntelyn piirissä, ja siten niiden tuonti on luvanvaraista. Lähetyksellä olisi pitänyt olla vientilupa lähtömaasta ja tuontilupa Suomesta. Lähetykseen vastaanottajaksi merkitty henkilö kiisti tilanneensa krokotiilieläimen kalloa vaan ainoastaan T-paidat.

Tapauksessa H henkilö oli tilannut Yhdysvalloista lääkevalmisteita, joista osa sisälsi kaktusta (*Hoodia gordonii*). *Hoodia* spp. on uhanalaisena lajina EU:n lajiliitteessä B. Tuote vaatii siis sekä vienti- että tuontiluvan. Tässä tapauksessa asianmukaisia lupia ei ollut.

7.5 Tapauskuvauksia luonnonsuojelurikkomuksista

Tapauksessa A suomalainen yritys yritti tullata Suomeen jääkarhun (*Ursus* spp.) karvaa ja värjättyjä nahanpalasia. Jääkarhu on B-liitteen laji, joten siltä

vaaditaan sekä vienti- että tuontilupa. Ilman tullin merkintöjä oleva jälleenvienti-lupa löytyi paketin sisältä, mutta tuontilupaa ei oltu haettu Suomen ympäristökeskukselta. Lisäksi yritys yritti toisella kerralla tullata heinätavin (*Anas querquedula*) sulkia. Heinätavi on kuitenkin A-liitteen laji, joten tämäkin lähetys olisi vaatinut sekä vienti- että tuontiluvan. Yrityksellä ei ollut esittää kumpaakaan.

Tapauksessa B suomalainen yritys oli tilannut Japanista Candelilla Resin- kasvivahaa. Candelilla (*Euphorbia antisyphilitica*) kuuluu CITES-lajiliitteisiin II/B. Lähetyksellä oli vientilupa, mutta tuontilupaa ei oltu haettu. Etenkään kaupallisen tuonnin ollessa kyseessä ei lupien puuttuminen saa johtua viejästä tai tuojasta. Asiassa ei voi vedota esimerkiksi tietämättömyyteen tai siihen, että vastaavia rajoituksen alaisia lähetyksiä on ennenkin tuotu ilman CITES-tuontilupia.

Tapauksessa C henkilö toi mukanaan saapuessaan maahan Dominikaanisesta Tasavallasta kolme kappaletta B-liitteeseen kuuluvaa korallieläimen palasta. Hänellä ei ollut asianmukaisia lupia.

Tapauksessa D henkilö toi saapuessaan maahan 4X75 ml voiteita, jotka sisälsivät karhun sappea ja ihraa. Puhuttelussa ilmeni, että tuotteet oli tarkoitus antaa lahjaksi Suomessa asuvalle tuttavalle, joten ne eivät olleet yksityiskäyttöön tarkoitettuja henkilökohtaisia matkatavaroita. Karhu on CITES-laji ja kuuluu B-liitteeseen. Asianmukaisia lupia ei tuotteille ollut.

Tapauksessa E henkilö toi maahan nahkahousut, jotka oli valmistettu käärmeen ja liskon nahasta. Ympäristökeskuksen asiantuntija tarkasti takavarikoidut nahkahousut ja totesi niiden valmistuksessa käytetyn pythonkäärmeen (*Boidae*) ja varaanin (*Varanidae*) nahkaa. Molemmat lajit on mainittu lajiliitteessä B. Hou-suille ei ollut asianmukaisia lupia.

Tapauksessa F henkilö toi Thaimaasta Suomeen kaksi paria pythonin nahasta valmistettuja kenkiä. Kengät oli ostettu lomamatkalta Thaimaasta. Ympäristökeskuksen asiantuntija tunnisti valmistusmateriaaliksi pythonin nahan, joten kengät olisivat vaatineet vienti- ja tuontiluvan.

Tapauksessa G henkilö oli tilannut Yhdysvalloista suden kallon. Hänelle oli kerrottu, että susi on luvallisesti kaadettu ja että sen lähettäminen on täysin sallit-

tua. Lähetys olisi kuitenkin vaatinut CITES-vientiluvan ja CITES-tuontiluvan. Kallo oli tarkoitettu koriste-esineeksi ja ennen kaikkea piirustusmalliksi.

Tapauksessa H terminaaliin saapui lähetys Kiinasta. Lähetyksestä löytyi CITES-luvan vaativia tuotteita seuraavasti: krokotiilinnahkaisia kukkaroita 39 kpl, laukuja, jotka oli valmistettu joko pythonin-, krokotiilin- tai crocodylia suvun eläimen nahasta kymmenen kpl, pythoninnahkaisia vöitä kaksi kpl sekä kymmenen kpl avaimenperiä, joista roikkui liskon jalka. Lähetyksellä ei ollut vaadittavia lupia.

Tapauksessa I henkilölle oli saapunut postitse Yhdysvalloista mustakarhun (*Ursus americanus*) trofee. Mustakarhu oli kuitenkin kaadettu Kanadassa, josta se oli lähetetty Yhdysvaltoihin täytettäväksi. Mustakarhu on II/B liitteen laji ja vaatii metsästysmuistona yksityishenkilölle tuotaessa CITES-vientiluvan lähtömaasta. Koska trofee tuli Yhdysvalloista, olisi lähetyksellä pitänyt olla myös jälleenvientilupa Kanadasta Yhdysvaltoihin. Lisäksi varsinainen CITES-vientilupa oli jo vanhentunut, jolloin sitä ei voida enää hyväksyä.

Tapauksessa J henkilölle saapui Kanadasta postitse maahan lajiliitteeseen II/B kuuluvan mustakarhun (*Ursus americanus*) talja. Lähetyksellä ei ollut CITES-tuontilupaa. Neuvoston asetuksessa (N:o 338/97) kuitenkin sanotaan, että tuotaessa B-liitteen lajien yksilöitä kaupallisessa tarkoituksessa EU:n ulkopuolelta on tuojalla oltava CITES-vientilupa tai CITES-jälleenvientitodistus lähtömaasta sekä CITES-tuontilupa määrämaasta. Vientilupa oli kunnossa, mutta se ei tässä tapauksessa riittänyt.

Tapauksessa K Malediiveiltä saapui rahtilähetys, joka sisälsi kaksi kappaletta kivikoralleja. Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijan antaman lausunnon perusteella tullin haltuun ottamat kivikorallit on lueteltu Neuvoston CITES-asetuksen lajiliitteessä B, mikä tarkoittaa sitä, että EU:n rajojen ulkopuolelta tulevalla kivikorallilla, sen osalla tai johdannaisella on rahtina lähetettäessä aina oltava lähtömaan viranomaisen myöntämä CITES-vientilupa tai CITES-jälleenvientitodistus sekä määrämään viranomaisen myöntämä CITES-tuontilupa. Luvat voidaan myöntää vain laillisesti hankituille CITES-yksilöille. Lausunnossa todettiin myös, että Malediivien tasavallan internet-sivustojen mu-

kaan muun muassa kivikoralleja (stony corals, Scleractinia) ei saa viedä ulos maasta ja että kiello koskee myös matkamuistoja.

Tapauksessa L Malesiasta saapuneesta postilähetyksestä löytyi tarkastuksen yhteydessä kaksi kappaletta kuningaskobria. Kobrat oli säilötty kellertävään nesteeseen lasipulloihin. Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijan antaman lausunnon mukaan kysymyksessä olevat käärmeet olivat kuningaskobran poikasia, jolloin ne kuuluvat lajiliitteeseen B. EU:n lainsäädännön mukaan B-lajiliitteen lajeilla saa käydä kansainvälistä kauppaa, mutta niitä ei saa tuoda EU:n ulkopuolelta yhteisöön ilman voimassaolevaa CITES-vientilupaa ja CITES-tuontilupaa. Kyseisessä tapauksessa molemmat luvat puuttuivat.

Tapauksessa M saapui Taiwanista postilähetyks, joka sisälsi soittimen, jonka valmistuksessa oli käytetty B-liitteeseen kuuluvan käärmeen (*Python molurus bicittatus*) nahkaa. Lähetykseltä puuttuivat sekä CITES-vientilupa että CITES-tuontilupa.

Tapauksessa N henkilö oli tilannut postitse Yhdysvalloista pillereitä, jotka sisälsivät *aquilaria malaccensis*-kasvia. Kaikki *Aquilaria*-heimon (agarapuut) lajit, niiden johdannaiset ja niistä valmistetut tuotteet ovat CITES-yleissopimuksen sääntelyn alaisia. Ne kuuluvat lajiliitteeseen B, joten sekä lähtömaan viranomaisen myöntämä CITES-vientilupa tai CITES-jälleenvientilupa sekä määrämaan viranomaisen myöntämä CITES-tuontilupa olisi tarvittu tämän lähetyksen maahantuomiseksi.

Tapauksessa O henkilö oli tilannut Yhdysvalloista cowboy bootsit, jotka oli valmistettu käärmeennahasta. Tarkempi tarkastus osoitti, että valmistuksessa oli käytetty boakäärmeen (*Boidae* spp.) nahkaa, joka kuuluu lajiliitteeseen II/B. Lähetykseltä puuttuivat sekä lähtömaasta myönnetty CITES-vientilupa että CITES-tuontilupa määrämaasta.

Tapauksessa P henkilö oli tilannut postitse Yhdysvalloista krokotiilin (*Crocodylia* spp.) nahasta valmistetun laukun. Kaikki krokotiilieläimet kuuluvat CITES-sääntelyn piiriin, ja tässä tapauksessa lajiliitteeseen II/B. Asianmukaiset CITES-vientilupa ja CITES-tuontilupa puuttuivat.

Käytettävissä olevasta viranomaisaineistosta ei ole ollut mahdollisuutta selvittää miten kaikki nämä edellä mainitut tapaukset ovat päättyneet, eli mitä seuraamuksia niistä on ollut. Yleisesti voidaan todeta, että menettämisseuraamus kohdistetaan CITES-tuotteeseen aina, jos luvat eivät ole kunnossa ja jos niitä ei ole mahdollista saadakaan enää kuntoon. Tapauksesta riippuen kysymykseen tulevat vielä mahdollisesti erisuuruiset päiväsakot. Näistä esitellyistä tapauksista yksikään ei ole sellainen, että siitä olisi voinut saada vankeustuomion.

Esimerkiksi luonnonsuojelurikoksissa mainitussa tapaus E:ssä henkilö oli tilannut postitse Indonesiasta täytetyn kalastajakissan. Turun käräjäoikeudessa hänet tuomittiin kymmeneen päiväsakkoon luonnonsuojelurikoksesta. Maksettavaa kertyi sata euroa. Lisäksi kalastajakissa tuomittiin menetetyksi valtiolle. (Turun Sanomien verkkolehti 2010.)

8 PÄÄTELMÄT

Vaikuttaisi vahvasti siltä, että nämä tapaukset eivät anna mitään viitteitä järjestäytyneestä rikollisuudesta. Suurimmassa osassa tapauksissa yksilöiden arvo rahassa mitattuna ei ole ollut niin mittava, että siinä voitaisiin puhua taloudellisesti kannattavasta toiminnasta. Lähinnä kyseessä todellakin olivat turistien matkamuistot tai tuliaisesineet eri tavoilla Suomeen kuljetettuina.

Valtaosassa tapauksista eli 33:ssa tekotapana oli postitoimitus. Paketit oli joko lähetetty itse lomamatkalta tai tilaus oli suoritettu kotimaasta käsin. CITES-yksilöt ja johdannaiset olivat lähinnä kellon hihnoja, laukkuja, kenkiä, luontais-tuotteita ja vöitä. Toki joukkoon mahtui muutama CITES-eläimen ruumiin osakin, kuten kallo, talja tai trofee. Lisäksi yhdessä tapauksessa kyseessä oli elävän eläimen maahantuontiyritys ja yksi lähetys sisälsi eläviä kasveja.

Vain neljässä tapauksessa 42:sta tekijänä oli yritys tai yrityksen taustahenkilöt. Nämä kaikki tapaukset olivat siten yhteneväisiä, että tuotteet oli tilattu nimenomaan postitse Suomeen, ja ne yritettiin aivan normaalilla tavalla ja suunnilleen oikeilla tullinimikkeillä tullata vapaille markkinoille. Tästä voisi vetää sellaisen johtopäätöksen, että CITES-lupien ajoissa hakemisen laiminlyöminen ei ollut

tahallista, vaan kysymyksessä oli enemmän tietämättömyys vaadittavista luvista tai CITES-asioista ylipäätään.

Samanlainen tietämättömyys CITES-asioista tuntui koskevan yksityishenkilöitäkin. Ihmiset olivat yllättyneitä kun tullitarkastuksen yhteydessä otettiin puheeksi matkamuistoiksi tai tuliaisiksi tarkoitettujen esineiden tarvitsevan erilaisia lupaasiakirjoja. Näissä asioissa ei kuitenkaan voi tietämättömyydellä perustella lain rikkomista, vaan vähintään menettämisseuraamus ja usein miten lisäksi myös rangaistusvaatimusilmoitus liittyvät seuraamuksina tapauksiin.

Yksi huomionarvoinen seikka oli myös se, että yksityishenkilöiden tilaamat CITES-tuotteet olivat varsin usein peräisin Ebay:sta, eli kansainvälisestä nettihuu- tokaupasta. Nykyaikana, kun maailma muuttuu yhä kansainvälisemmäksi ja kun erilaiset tilauskanavat tulevat jo suomenkielisinäkin ihmisten saataville, olisi hyvä kiinnittää huomiota myös tuotteen mahdollisesti sisältämiin CITES-liitännäisiin. Toisaalta lupia tuntuu olevan melkoisen hankalaa hankkia palvelun kautta, ellei se ole joissain tapauksissa jopa mahdotontakin. Selvää lienee kuitenkin se, että jos ei tarvittavia lupia asianmukaisesti CITES-yksilöllä ole, pitäisi koko ostotapahtuma jättää tekemättä.

Kaikista kiinnijääneistä tapauksista vain yhdeksän oli sellaisia, joissa tekotapana oli CITES-yksilön mukanaan maahan tuominen. Kuten tapauksista kävi ilmi, vain yhdessä jutussa kyse oli elävästä eläimestä ja seitsemässä jutussa kyseessä olivat erilaiset tuliais- tai matkamuistoesineet.

Yksi tapaus oli mielenkiintoinen siinä, että se poikkesi täysin muista. Siinä venäläinen mieshenkilö saapui junalla Suomeen tarkoituksenaan jatkaa matkaansa Hong Kongiin. Hänellä oli mukanaan matkalaukullinen arvoesineitä, lähinnä koruja ja helmiä. Helmet olivat peräisin koralleista ja olivat näin CITES-yleissopimuksen sääntelyn piiriin kuuluvia. Matkalaukun sisällön arvoksi oli arvioitu 11 000 euroa, ja tämä summa koostui koruista. CITES-helmillä ei sen sijaan suurta rahallista arvoa ollut. Näin ollen tämäkään tapaus ei täytä määritelmää siinä määrin, että se herättäisi epäilyn järjestäytyneen rikollisuuden taustalla vaikuttamisesta.

Selvää rajanvetoa luonnonsuojelurikokselle ja –rikkomukselle ei ole tutkimuksen perusteella havaittavissa. Rikoslaisissa (19.12.1889/39), jossa määritellään luonnonsuojelurikos, mainitaan sanat tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella. Luonnonsuojelulaissa (20.12.1996/1096), jossa määritellään luonnonsuojelurikokemus, puhutaan tahallisuudesta ja huolimattomuudesta. Käytännössä vaaka kallistuu jompaankumpaan suuntaan tapauskohtaisesti pitkälti asianomaisen tullivirkailijan ja hänen esimiehensä harkinnan mukaan. Mitään yleisiä ohjeita ja linjanvetoja asiasta ei ole annettu. Käytännössä CITES-tapauksia myös jää kiinni sen verran vähän, että ne ovat harvinaisuutensa takia hieman hankalasti käsiteltäviä, eikä selvää rutiinia ole päässyt kehittymään. Tämä johtaa siihen, että hyvin samankaltaisista teoista, voi olla seurauksena nimikkeeltään erilainen seuraamus.

Yksi pohdinnan arvoinen kysymys on myös se, näyttelevätkö lupien ja todistusten melko korkeahkot hinnat mitään roolia siinä, että ne usein puuttuvat. Yritysten kohdalla näin tuskin on, koska liiketoimintakuluna noin 100 euroa tuonti- tai vientiluvasta on varmasti ihan kohtuullinen kuluerä. Lupa myönnetään yleensä tietyille eritellyille tapahtumalle, kuten myynti- tai ostotapahtumalle, jolloin yksi lupa tuontitapahtumaa kohden riittänee.

Yksityishenkilöiden ja etenkin näiden matkamuistoturistien kohdalla on varmasti melko häkellyttävää se, että vaikka luvan jollekin CITES-sääntelyn alaiselle tuotteelle asianmukaisesti hankkisikin, maksaisi se todennäköisesti suhteellisen paljon itse esineeseen verrattuna. Tällöin herää kysymys, kannattaako toimia rehellisesti ja hakea lupaa kyseessä olevalle esineelle, kun voi yhtä hyvin ottaa riskin ja tuoda tavaran ilman lupia. Jos kiinni jää, voi aina esittää tietämätöntä. Aina on riski myös siitä, että haettua lupaa ei myönnetä. Kuluerä on kuitenkin sama kuin mikä silloin muodostuisi, jos lupa olisi myönnetty.

Tämä spekulatio tuskin kuitenkaan ajankohtaistuu yksityishenkilöidenkään kohdalla. Turistit ostavat spontaanisti matkamuistojaan, eikä heillä usein ole tietoa CITES-sopimuksesta tai sen määrittelemistä uhanalaisten eläimien ja kasvien suojelusta. Niissä tapauksissa, kun tietoa olisi ollut, ei aikaa ja mahdollisuutta lupien hankkimiselle välttämättä enää ole. Matkat saattavat kestää vain muutamia päiviäkin.

Henkilöiden, jotka käyvät metsästysmatkoilla ulkomailla, kohdalla tämä spekulatio voisi ajankohtaistua. Kun lähdetään safarille päämääränä jonkin tietyn eläinlajin kaataminen ja taljan kotiintuominen, on luvan tarpeen selvittely ja alustava hankkiminenkin mahdollista. Halutaanko siitä sitten maksaa sataa euroa, on toinen asia.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksen perusteella, pidän melko selvänä, että Suomessa ei esiinny tai ei ole vielä ainakaan jäänyt kiinni järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvää CITES-salakuljetusta. Yksikään rekisteriin merkityistä luonnonsuojelurikoksista tai rikkomuksista ei antanut viitteitä mihinkään rahakkaaseen ja suunnitelmalliseen toimintaan, mikä olisi ollut laajemmin organisoitua. Päinvastoin tapaukset olivat hyvin pitkälti juuri näitä lomalaisten mukanaan tuomia matkamuistoesineitä tai tuliaisia. Toinen suuri joukko tapauksista muodostui postiläheyyksistä ja niiden sisällään pitämistä esineistä, joita oli hankittu erilaisiin käyttötarkoituksiin.

LÄHTEET

Euroopan komissio. Ympäristö.

ec.europa.eu/environment/cites/legis_wildlife_en.htm (luettu 10.1.2011)

Euroopan parlamentti. Hyväksytyt tekstit

www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2010-0022+0+DOC+XML+V0//FI (luettu 16.9.2010)

Henkensä kaupalla-raportti 2002.

www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/CITESRAPORTTI.pdf (luettu 12.11.2009)

Luonnonvaraisten lajien kaupan asetukset Euroopan unionissa

ec.europa.eu/environment/cites/pdf/trade_regulations/KH7707262FIC.pdf (luettu 16.9.2010)

SYKE a. Suomen ympäristökeskus. CITES-lupamenettely.

www.ymparisto.fi/default.asp?node=25290&lan=fi (luettu 30.10.2010)

SYKE b. Suomen ympäristökeskus. Lainsäädäntö.

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=21155&lan=fi>

SYKE c. Suomen ympäristökeskus. Uhanalaisten lajien kansainvälinen ja EU:n sisäinen kauppa ja sitä koskevat luvat.

www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=71482&lan=fi (luettu 4.9.2010)

Tulli. Rajoituskäsikirja 2009.

www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/kasikirjat/rajoituskasikirja/liitetiedostot/CITES.pdf (luettu 20.2.2010)

Turun Sanomien verkkolehti 2010. Uhanalaisen kalastajakissan Aasiasta tilanneelle sakkoja. 1.3.2010. www.ts.fi/online/lahialue/115100 (luettu 13.4.2011)

UNEP a. CITES. Appendices. www.CITES.org/eng/app (luettu 1.2.2011)

UNEP b. CITES. CITES secretariat. www.CITES.org/eng/disc/sec/index (luettu 1.8.2010)

UNEP c. CITES. Convention text. www.CITES.org/eng/disc/text (luettu 1.2.2011)

UNEP d. CITES. How CITES works. www.CITES.org/eng/disc/how (luettu 1.8.2010)

UNEP e. CITES. How is CITES financed. www.CITES.org/eng/disc/fund (luettu 1.8.2010)

UNEP f. CITES. Member countries. www.cites.org/eng/disc/parties/index.shtml (luettu 1.1.2011)

UNEP g. CITES. Structure. www.CITES.org/eng/disc/org (luettu 1.8.2010)

UNEP h. CITES. What is CITES. www.CITES.org/eng/disc/what (luettu 1.8.2010)

WWF. CITES-sopimus.
http://www.wwf.fi/ymparisto/uhanalaiset_lajit/salakauppa/cites_sopimus.html
(luettu 6.7.2010)

WWF. Uhanalaisten lajien kauppa.
www.wwf.fi/ymparisto/uhanalaiset_lajit/salakauppa/ (luettu 6.7.2010)

LAINSÄÄDÄNTÖ

Euroopan unionin perusasetus (Neuvoston asetus N:o 338/97)

Lajiliiteasetus (Komission asetus N:o 709/2010)

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096

Rikoslaki 19.12.1889/39

Toimeenpanoasetus (Komission asetus N:o 865/2006)

Tuontikieltoasetus (Komission asetus N:o 997/2010)

Ympäristöministeriön asetus Suomen ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista, N:o 1141

List of Contracting Parties

(In chronological order)

Order	Chronological order
ISO	Two-letter ISO country code
Region	CITES region – 1 = Africa – 2 = Asia – 3 = Central and South America and the Caribbean – 4 = Europe – 5 = North America – 6 = Oceania
Date 1	– (A) Accession – (Ac) Acceptance – (Ap) Approval – (C) Continuation – (S) Succession – (R) Ratification
Date 2	Date of entry into force

Order	State	ISO	Region	Date 1	Date 2
1	United States of America	US	5	14/01/1974 (R)	01/07/1975
2	Nigeria	NG	1	09/05/1974 (R)	01/07/1975
3	Switzerland	CH	4	09/07/1974 (R)	01/07/1975
4	Tunisia	TN	1	10/07/1974 (R)	01/07/1975
5	Sweden	SE	4	20/08/1974 (R)	01/07/1975
6	Cyprus	CY	4	18/10/1974 (R)	01/07/1975
7	Ecuador	EC	3	11/02/1975 (R)	01/07/1975
8	Chile	CL	3	14/02/1975 (R)	01/07/1975
9	Uruguay	UY	3	02/04/1975 (R)	01/07/1975
10	Canada	CA	5	10/04/1975 (R)	09/07/1975
11	Mauritius	MU	1	28/04/1975 (R)	27/07/1975
12	Nepal	NP	2	18/06/1975 (A)	16/09/1975
13	Peru	PE	3	27/06/1975 (R)	25/09/1975
14	Costa Rica	CR	3	30/06/1975 (R)	28/09/1975
15	South Africa	ZA	1	15/07/1975	13/10/1975

				(R)	
16	Brazil	BR	3	06/08/1975 (R)	04/11/1975
17	Madagascar	MG	1	20/08/1975 (R)	18/11/1975
18	Niger	NE	1	08/09/1975 (R)	07/12/1975
19	Morocco	MA	1	16/10/1975 (R)	14/01/1976
20	Ghana	GH	1	14/11/1975 (R)	12/02/1976
21	Papua New Guinea	PG	6	12/12/1975 (A)	11/03/1976
22	Germany	DE	4	22/03/1976 (R)	20/06/1976
23	Pakistan	PK	2	20/04/1976 (A)	19/07/1976
24	Finland	FI	4	10/05/1976 (A)	08/08/1976
25	India	IN	2	20/07/1976 (R)	18/10/1976
26	Democratic Republic of the Congo	CD	1	20/07/1976 (A)	18/10/1976
27	Norway	NO	4	27/07/1976 (R)	25/10/1976
28	Australia	AU	6	29/07/1976 (R)	27/10/1976
29	United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	GB	4	02/08/1976 (R)	31/10/1976
30	Iran (Islamic Republic of)	IR	2	03/08/1976 (R)	01/11/1976
31	Paraguay	PY	3	15/11/1976 (R)	13/02/1977
32	Seychelles	SC	1	08/02/1977 (A)	09/05/1977
33	Guyana	GY	3	27/05/1977 (A)	25/08/1977
34	Denmark	DK	4	26/07/1977 (R)	24/10/1977
35	Senegal	SN	1	05/08/1977 (A)	03/11/1977
36	Nicaragua	NI	3	06/08/1977 (A)	04/11/1977
37	Gambia	GM	1	26/08/1977 (A)	24/11/1977
38	Malaysia	MY	2	20/10/1977 (A)	18/01/1978
39	Venezuela (Bolivarian Republic of)	VE	3	24/10/1977 (R)	22/01/1978
40	Botswana	BW	1	14/11/1977 (A)	12/02/1978

41	Egypt	EG	1	04/01/1978 (A)	04/04/1978
42	Monaco	MC	4	19/04/1978 (A)	18/07/1978
43	France	FR	4	11/05/1978 (Ap)	09/08/1978
44	Panama	PA	3	17/08/1978 (R)	15/11/1978
45	Togo	TG	1	23/10/1978 (R)	21/01/1979
46	Kenya	KE	1	13/12/1978 (R)	13/03/1979
47	Jordan	JO	2	14/12/1978 (A)	14/03/1979
48	Indonesia	ID	2	28/12/1978 (A)	28/03/1979
49	Sri Lanka	LK	2	04/05/1979 (A)	02/08/1979
50	Bahamas	BS	3	20/06/1979 (A)	18/09/1979
51	Bolivia (Plurinational State of)	BO	3	06/07/1979 (R)	04/10/1979
52	Italy	IT	4	02/10/1979 (R)	31/12/1979
53	Guatemala	GT	3	07/11/1979 (R)	05/02/1980
54	United Republic of Tanzania	TZ	1	29/11/1979 (R)	27/02/1980
55	Liechtenstein	LI	4	30/11/1979 (A)	28/02/1980
56	Israel	IL	2	18/12/1979 (R)	17/03/1980
57	Japan	JP	2	06/08/1980 (Ac)	04/11/1980
58	Central African Republic	CF	1	27/08/1980 (A)	25/11/1980
59	Rwanda	RW	1	20/10/1980 (A)	18/01/1981
60	Suriname	SR	3	17/11/1980 (A)	15/02/1981
61	Zambia	ZM	1	24/11/1980 (A)	22/02/1981
62	Portugal	PT	4	11/12/1980 (R)	11/03/1981
63	China	CN	2	08/01/1981 (A)	08/04/1981
64	Argentina	AR	3	08/01/1981 (R)	08/04/1981
65	Liberia	LR	1	11/03/1981 (A)	09/06/1981
66	Mozambique	MZ	1	25/03/1981 (A)	23/06/1981

67	Zimbabwe	ZW	1	19/05/1981 (A)	17/08/1981
68	Cameroon	CM	1	05/06/1981 (A)	03/09/1981
69	Belize	BZ	3	19/08/1986 (S)	21/09/1981
70	Philippines	PH	2	18/08/1981 (R)	16/11/1981
71	Colombia	CO	3	31/08/1981 (R)	29/11/1981
72	Guinea	GN	1	21/09/1981 (A)	20/12/1981
73	Bangladesh	BD	2	20/11/1981 (R)	18/02/1982
74	Austria	AT	4	27/01/1982 (A)	27/04/1982
75	Malawi	MW	1	05/02/1982 (A)	06/05/1982
76	Sudan	SD	1	26/10/1982 (R)	24/01/1983
77	Saint Lucia	LC	3	15/12/1982 (A)	15/03/1983
78	Thailand	TH	2	21/01/1983 (R)	21/04/1983
79	Congo	CG	1	31/01/1983 (A)	01/05/1983
80	Belgium	BE	4	03/10/1983 (R)	01/01/1984
81	Algeria	DZ	1	23/11/1983 (A)	21/02/1984
82	Luxembourg	LU	4	13/12/1983 (R)	12/03/1984
83	Trinidad and Tobago	TT	3	19/01/1984 (A)	18/04/1984
84	Benin	BJ	1	28/02/1984 (A)	28/05/1984
85	Netherlands	NL	4	19/04/1984 (R)	18/07/1984
86	Honduras	HN	3	15/03/1985 (A)	13/06/1985
87	Hungary	HU	4	29/05/1985 (A)	27/08/1985
88	Afghanistan	AF	2	30/10/1985 (A)	28/01/1986
89	Somalia	SO	1	02/12/1985 (A)	02/03/1986
90	Spain	ES	4	30/05/1986 (A)	28/08/1986
91	Singapore	SG	2	30/11/1986 (A)	28/02/1987
92	Dominican Republic	DO	3	17/12/1986 (A)	17/03/1987

93	El Salvador	SV	3	30/04/1987 (A)	29/07/1987
94	Burundi	BI	1	08/08/1988 (A)	06/11/1988
95	Saint Vincent and the Grenadines	VC	3	30/11/1988 (A)	28/02/1989
96	Chad	TD	1	02/02/1989 (A)	03/05/1989
97	Gabon	GA	1	13/02/1989 (A)	14/05/1989
98	Ethiopia	ET	1	05/04/1989 (A)	04/07/1989
99	Malta	MT	4	17/04/1989 (A)	16/07/1989
100	New Zealand	NZ	6	10/05/1989 (A)	08/08/1989
101	Vanuatu	VU	6	17/07/1989 (A)	15/10/1989
102	Burkina Faso	BF	1	13/10/1989 (A)	11/01/1990
103	Poland	PL	4	12/12/1989 (R)	12/03/1990
104	United Arab Emirates	AE	2	08/02/1990 (A)	09/05/1990
105	Cuba	CU	3	20/04/1990 (A)	19/07/1990
106	Brunei Darussalam	BN	2	04/05/1990 (A)	02/08/1990
107	Guinea-Bissau	GW	1	16/05/1990 (A)	14/08/1990
108	Namibia	NA	1	18/12/1990 (A)	18/03/1991
109	Bulgaria	BG	4	16/01/1991 (A)	16/04/1991
110	Mexico	MX	5	02/07/1991 (A)	30/09/1991
111	Uganda	UG	1	18/07/1991 (A)	16/10/1991
112	Russian Federation	RU	4	13/01/1992 (C)	01/01/1992
113	Djibouti	DJ	1	07/02/1992 (A)	07/05/1992
114	Equatorial Guinea	GQ	1	10/03/1992 (A)	08/06/1992
115	Estonia	EE	4	22/07/1992 (A)	20/10/1992
116	Slovakia	SK	4	02/03/1993 (S)	01/01/1993
117	Czech Republic	CZ	4	14/04/1993 (S)	01/01/1993
118	Greece	GR	4	08/10/1992 (A)	06/01/1993

119	Barbados	BB	3	09/12/1992 (A)	09/03/1993
120	Republic of Korea	KR	2	09/07/1993 (A)	07/10/1993
121	Viet Nam	VN	2	20/01/1994 (A)	20/04/1994
122	Saint Kitts and Nevis	KN	3	14/02/1994 (A)	15/05/1994
123	Mali	ML	1	18/07/1994 (A)	16/10/1994
124	Romania	RO	4	18/08/1994 (A)	16/11/1994
125	Eritrea	ER	1	24/10/1994 (A)	22/01/1995
126	Sierra Leone	SL	1	28/10/1994 (A)	26/01/1995
127	Côte d'Ivoire	CI	1	21/11/1994 (A)	19/02/1995
128	Comoros	KM	1	23/11/1994 (A)	21/02/1995
129	Dominica	DM	3	04/08/1995 (A)	02/11/1995
130	Belarus	BY	4	10/08/1995 (A)	08/11/1995
131	Mongolia	MN	2	05/01/1996 (A)	04/04/1996
132	Saudi Arabia	SA	2	12/03/1996 (A)	10/06/1996
133	Georgia	GE	4	13/09/1996 (A)	12/12/1996
134	Turkey	TR	4	23/09/1996 (A)	22/12/1996
135	Latvia	LV	4	11/02/1997 (A)	12/05/1997
136	Swaziland	SZ	1	26/02/1997 (A)	27/05/1997
137	Jamaica	JM	3	23/04/1997 (A)	22/07/1997
138	Yemen	YE	2	05/05/1997 (A)	03/08/1997
139	Myanmar	MM	2	13/06/1997 (A)	11/09/1997
140	Cambodia	KH	2	04/07/1997 (R)	02/10/1997
141	Antigua and Barbuda	AG	3	08/07/1997 (A)	06/10/1997
142	Uzbekistan	UZ	2	10/07/1997 (A)	08/10/1997
143	Fiji	FJ	6	30/09/1997 (A)	29/12/1997
144	Mauritania	MR	1	13/03/1998 (A)	11/06/1998

145	Azerbaijan	AZ	4	23/11/1998 (A)	21/02/1999
146	Grenada	GD	3	30/08/1999 (A)	28/11/1999
147	Ukraine	UA	4	30/12/1999 (A)	29/03/2000
148	Iceland	IS	4	03/01/2000 (A)	02/04/2000
149	Kazakhstan	KZ	2	20/01/2000 (A)	19/04/2000
150	Slovenia	SI	4	24/01/2000 (A)	23/04/2000
151	Croatia	HR	4	14/03/2000 (A)	12/06/2000
152	The former Yugoslav Re- public of Macedonia	MK	4	04/07/2000 (A)	02/10/2000
153	Republic of Moldova	MD	4	29/03/2001 (A)	27/06/2001
154	Qatar	QA	2	08/05/2001 (A)	06/08/2001
155	Sao Tome and Principe	ST	1	09/08/2001 (A)	07/11/2001
156	Lithuania	LT	4	10/12/2001 (A)	09/03/2002
157	Ireland	IE	4	08/01/2002 (R)	08/04/2002
158	Kuwait	KW	2	12/08/2002 (R)	10/11/2002
159	Bhutan	BT	2	15/08/2002 (A)	13/11/2002
160	Libyan Arab Jamahiriya	LY	1	28/01/2003 (A)	28/04/2003
161	Syrian Arab Republic	SY	2	30/04/2003 (A)	29/07/2003
162	Albania	AL	4	27/06/2003 (A)	25/09/2003
163	Lesotho	LS	1	01/10/2003 (R)	30/12/2003
164	Lao People's Democratic Republic	LA	2	01/03/2004 (A)	30/05/2004
165	Palau	PW	6	16/04/2004 (A)	15/07/2004
166	Samoa	WS	6	09/11/2004 (A)	07/02/2005
167	San Marino	SM	4	22/07/2005 (Ac)	20/10/2005
168	Cape Verde	CV	1	10/08/2005 (A)	08/11/2005
169	Serbia	RS	4	06/06/2006 (C)	03/06/2006
170	Montenegro	ME	4	26/03/2007 (S)	03/06/2006

171	Solomon Islands	SB	6	26/03/2007 (A)	24/06/2007
172	Kyrgyzstan	KG	2	04/06/2007 (A)	02/09/2007
173	Oman	OM	2	19/03/2008 (A)	17/06/2008
174	Armenia	AM	4	23/10/2008 (A)	21/01/2009
175	Bosnia and Herzegovina	BA	4	21/01/2009 (A)	21/04/2009